

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 17 (2293) Год XLV

Беласток 23 красавіка 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Конкурс пісанак у Нарве

У нядзелю 9 красавіка Гмінны асяродак культуры ў Нарве разам з найбольшим у нашым рэгіёне пастаўшчыком яек, прадпрыемствам „Рольмак” з Макаўкі, арганізавалі першыя Падляшскія экуменічныя сустрэчы з пісанкай. Паколькі мерапрыемства праводзілася ўпершыню, прынялі ў ім удзел прадстаўнікі толькі найбліжэйшых гмін: Бельскай і горада Бельска, Дубіцкай, Чыжоўскай, Белавежскай, Нараўчанскаі і Нарваўскай. У ходзе Сустрэч былі падведзены вынікі конкурсу на найпрыгажэйшую размалёўку яек традыцыйнымі сродкамі. Сярод дзяцей да пятнаццаці гадоў журы конкурсу першае месца прысвоіла Марце Бабулевіч з Бельскага дома культуры, два другія месцы Юстыне Пашко з Катлоўкі і Моніцы Кананюк з Кавялы, а трэція месцы — Лукашу Шэлянговічу з Агароднікаў, Данелю Лукашку з Сакоў і Алі Міранчук з Цімахоў. У катэгорыі дарослых першае месца заваявала Марыя Рэнт са Старога Ляўкова, два другія месцы — Надзея Анацік і Моніка Антковіч з Ягуштова, а два трэція месцы — Бажэна Янюк з Ласінкі і Анна Галавачык з Тыневіч. Былі таксама і вылучэні. Шмат цікавых прац журы не разглядала па прычыне прыменення для іх размалёўкі нетрадыцыйных красільных і фарбавальных сродкаў, бо Сустрэчы былі задуманы дзеля зацікаўлення традыцый Падляшши, яе прадаўжання, развіцця творчай дзейнасці, інтэграцыі грамадства...

Сустрэчы адкрылі дырэктар Гміннага асяродка культуры ў Нарве Ала Сяткоўская і старшыня вытворчага кааператыва „Рольмак” Віктар Рэнт. Пасля іх выступілі ласінскія „Лісічкі” пад мастацкім кіраўніцтвам матушки Аліны Кос. Праспявалі яны гімн „Магутны Божа”, а затым некалькі царкоўных песень. Пасля іх выступлення была праведзена віктарына на тэму велікодных традыцый Падляшши. І хаяць пытанні быўті даволі складаныя, найлепш у віктарыне праявілі свае веды... дзеткі менавіта з „Лісічак! Пасля „Крыўчанкі” з Крыўца праспявалі некалькі прымеркаваных да Вялікдня царкоўных песень.

На тэрыторыі Нарваўскай гміны ёсьць адзін касцёл і шэсць цэрквяў, аднак пра экumenічныя характар Сустрэч, апрача рэлігійных песен, сведчыла прысутнасць аднаго толькі нараўскага праваслаўнага дэканата. Васілія Рошчанкі. Ксёндз Генрык Тараруц даслаў ліст. Іншых святароў не было; мабыць, арганізаторы не ўлічылі, што Сустрэчы адкрываліся ў той час, калі ў храмах адпраўляліся яшчэ нядзельная літургія.

Былі ўлады Нарваўскай гміны з войтам Якубам Садоўскім. І была шматлікая публіка, якая сведчыла, што мерапрыемства зацікаўляла людзей. Значыць — было патрэбнае! Усяляе гэта надзею, што наступныя Сустрэчы зацікаўляюць больш творцаў з больш шырокага свету.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Ужо некалькі гадоў не ездзяць цягнікі з Гайнайукі ў Белавежу, пару тыдняў таму спыніўся пасажырскі рух з Беластока ў Зубкі, а на іншых маршрутах абмежоўваецца лік цягнікоў. Прыпыненне пасажырскіх перавозак на лініі Гайнайука — Цісоўка Міністэрства транспарту і марской гаспадаркі плануе ў II паўгоддзі гэтага года. Аб tym і іншых намерах ПКП чытаць на 3 стар.

Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Наш малы апакаліпсіс

Яўген МІРАНОВІЧ

Некаторыя беларускія дзеячы заяўляюць, што ў Польшчы пражывае 300-400 тысяч беларусаў. Перапіс насельніцтва, правядзенне якога плануецца на 2001 год, адкажа на шмат пытанняў, але трэба спадзявацца, што ў Бельску ці Гайнайуцы беларусы праўдападобна акажуцца меншасцю, а ў Беластоку — нават маргінальнай групай.

На Беласточчыне пражывае праўдападобна больш за 400 тысяч асоб беларускага паходжання, але гэта не абазначае, што назавуць яны сябе беларусамі. На каталіцкай Сакольшчыне, дзе людзі карыстаюцца яшчэ беларускай мовай, пачуццё сувязі з беларушчынай зводзіцца да нуля. Сярод польскамоўных праўаслаўных жыхароў Беластока, Гайнайука і Бельска вырасло пакаленне, якое ўсімі магчымымі сіламі імкнецца знайсці апраўданне для свае польскасці, паказаць вонкаму свету цалкавіту адчужанасць да беларускасці.

Хаяць сярод палякаў мала хто ўсур'ёў заслышаць польскасць праўаслаўных, яны самі ў гэтым ужо амаль упэўніліся. Аднак значна адрозніваюцца яны ад лацінікі ў пісіхагічным плане, паколькі выхаваны былі ў пльні візантыйскай цывілізацыі. Найболыш выразна праўаслаўныя палякі і палякі каталікі розняцца ў падыходзе да палітычных пытанняў. На Беласточчыне амаль усе праўаслаўныя з'яўляюцца прыхільнікамі левай арыентацыі і выразна праяўляюць праасійскія схільнасці. Гэтага самага немагчыма скказаць пра католікаў, якія ў нас галасуюць за нацыянальныя і клерыкальныя партыі, а ўсялякай „кацапшчыны”, мякка кажучы, не адобраюць.

Часам здзіўляюцца праўаслаўныя, што іх павыкідвалі з працы, што на кожным кроку ў адносінах да іх демонструеца непрыхільнасць з прычыны іншасці. Цяжка, аднак, чалавеку чакаць пашаны ад іншых, калі ён сам сябе не шануе. Палякі ўспрымаюць нашых асімільваних беларусаў як тых, хто не мае за сабой ніякай спадчыны, апрача вясковай фальклорна-каркоўнай традыцыі. Дарэчы, пераважная большасць беларусаў, пазбаўленая нацыянальной адукацыі, так са-ма ўспрымае сваю адметнасць і ўцякае ў свет міфалогіі, створанай польскай школай, літаратурай і іншымі інструментамі фарміравання свядомасці і светапогляду.

Беларусы Беласточчыны, пазбаўлены падтрымкі з боку сваёй нацыянальной дзяржавы, надта слабыя, каб магчы праіснаваць як грамадства, захоўваючы сваю нацыянальную тоеснасць. Дзяржава, якая з малымі перапынкамі вядзе палітыку асіміляцыі, безумоўна дасягне сваю мету. Нягледзячы на тое, хто кіруе краінай — камуністы ці нацыяналісты — паслядоўна рэалізуюць яны палітыку замоўшвання сілы свае нацыі. Паасобныя групоўкі ва ўладных структурах розняцца толькі метадамі рэалізацыі стратэгічных мэтаў. Найболыш прадуманую палітыку асіміляцыі вялі камуністы. Стварылі яны ў шасцідзесятага і семідзесятага гады сеткі беларускага (!) школьніцтва і культурнай адукацыі, якія маладых беларусаў незаўважальна для іх саміх пераўтваралі ў палякаў. Планы асіміляцыі меншасцей нараджаліся падчас пасяджэння камісіі Цэнтральнага ка-

Чыталам „Нівы”,
якія Вялікдзень адзначаюць
23 і 24 красавіка,
жадаюць радасных і спакойных
святаў.

РЭДАЦЦЫЯ

Доля археолага

Сярод даследчыкаў старожытнасцей, значнае месца займае асона Сяргея Дубінскага. Нарадзіўся ён 13 (25) кастрычніка 1884 года ў в. Наройкі Бельскага павета Гродзенскай губерні ў сям'і святара.

[жыццяпіс № 4]

Забароненая здымкі

На шчасце, дзесяць гадоў таму, 11 красавіка 1990 года, цэнзура ў Польшчы была адменена. На маю думку, гэта бадай ці не было адно з найбольшых дасягненняў новых часоў. Цяпер можна пісаць усё, і ніхто не мае права забараніць яму гэта.

[выстава № 4]

Цыганскія свята

Дзесяць гадоў таму 10 красавіка 1990 года ў Беластоку выйшаў нулявы нумар першага ў Польшчы часопіса для ромаў пад загалоўкам „Rrom o Drom”, што абзначае большменш „Цыган на ростанях”. Заснаваў яго Станіслаў Станкевіч, які ў пачатку сямідзесятых гадоў іграў і співаў у эстрадным калектыве „Ляўоніха”, што працаваў пры ГП БГКТ.

[юбілей № 8]

Прыходілася начаваць у млыне

У 1950-я гады на млын у Орлі прыяджали сяляне нават з далёкіх вёсак, з-пад Кляшчэль і Гайнайукі. Пару гадоў малолі мы па 5 тон збожжа на адну змену. Працавалі бесперапынна. Калісьці, як быў вадзяны млын, прыходзілася чакац пакуль падымецца ўзровень вады і тады сяляне не раз начавалі ў млыне. А сёння ў млыне пуста, сяляне не ездзяць малоць зборожжа, а муку купляюць у магазіне.

[усташыні № 10]

Злосны як сабака

Людзі трymаюць „злых” сабак і не ведаюць іхняе натуры, звычай і спосабаў выхавання ды дрэсіроўкі. Затакаваныя, не ведаюць, як абараніцца. Таму неабходна ўсім, і трymаючым сабак і звычайнym прахожым, ведаць...

[нарады № 11]

Беларусь — беларусы

Розныя мадэлі развіція

Нягледзячы на агульную эканамічную спадчыну Савецкага Саюза і на яўнасць падобных проблем, Беларусь і яе суседзі абраі розныя мадэлі эканамічнага развіцця. Гэта прадэмантравалі даклады прадстаўнікоў Беларусі, Расіі, Украіны і Літвы ў першы дзень міжнароднай канферэнцыі „Трансфармацийныя пераўтварэнні краін Усходняй Еўропы: вопыт рэфармавання эканомік рэгіёна”, якая праходзіла ў Мінску 13-14 красавіка.

Так, у выступленні спецыяліста Інстытута эканомікі і прыватызацыі Міністэрства эканомікі Літвы Гражны Ракаўскене прагучала заклапочанасць тым, што нягледзячы на добрыя паказчыкі ў фіскальнай і манетарнай сферы (напрыклад, інфляцыя летась склала толькі 0,8 процента), краіна мае сур'ёзныя проблемы на мікраеканамічным ўроўні, а афіцыйная лічба беспрацоўных дасягнула 11 працэнтаў праздольнага насельніцтва. На думку сп. Ракаўскене, у адрозненне ад Беларусі, чыя эканамічна палітыка крэдытуеца міжнароднымі фінансавымі арганізацыямі, Літва часам карыстаецца замежнымі рэкамендацыямі, забываючыя на ўласныя інтарэсы. У той жа час прадстаўніца Літвы падкрэсліла, што яе краіна мае дастатковая доб-

рыя паказчыкі сярод постсавецкіх дзяржав (напрыклад, сярэдні заробак роўны прыкладна 250 доларам ЗША) і будзе працяваць эканамічныя рэформы, пры гэтым адстойваючы інтарэсы сваёй прымеславасці і сельскай гаспадаркі на перамовах з Еўрапейскім Саюзам.

У дакладзе дырэктора ўкраінскага Інстытута трансфармациі грамадства Алега Соскіна гучала трывога з нагоды пераходу важнейшых прадпрыемстваў і банкаў Украіны пад кантроль расійскага капіталу, які, на ягоную думку, часта з'яўляецца крымінальным. Сп. Соскін лічыць, што сёння Расія праводзіць у адносінах да Украіны каланіяльную эканамічную палітыку. На ягоную думку, Расія, якая абвясціла сябе правапераемніцай Савецкага Саюза, павінна кампенсаваць Украіне выдаткі, звязаныя з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС.

У той жа час дырэктор расійскага Інстытута эканамічнага аналізу Андрэй Іларыёнаў лічыць, што калі б дзяржавы былога СССР падзялілі актывы і пасівы (у тым ліку і даўгі) Савецкага Саюза, Расія толькі б выйграла. Пры гэтым знешні доўг Украіны павялічыўся з 12 мільярдаў долараў ЗША да 30 мільярдаў, — заявіў Іларыёнаў.

Алесь АБРАМОВІЧ, БелаПАН

Чехіі варта ўстрыміца

Чехіі варта ўстрыміца ад аказання дапамогі Беларусі. Такое меркаванне выказаў прэзідэнт Чехіі Вацлаў Гавел у інтэрв'ю пражскаму штотыднёвіку „Рэспект”.

„У выпадку Беларусі я прыслушайся б да голасу тамтэйшай апазіцыі. А яна заяўляе адназначна: „Не пасылаць!” — сказаў чэшскі прэзідэнт. — Я адчуваю, што ў Беларусі да нас як бы кришачку цягнуцца, там жывая памяць аб tym варыянце падзення камунізму, які праявіўся ў нас, у нас бачаць пэўную надзею”.

На думку В. Гавела, Беларусь, як і дзяржавы Балтыі, і Украіна, мае іншы

кірунак развіцця, чым Расія. Калі ж Беларусь увойдзе ў склад Расіі, то, паводле слоў прэзідэнта Чехіі, „існуе небяспека, што тое ж самае можа здарыцца і з Украінай”.

Як вядома, беларускі ўрад дамовіўся з шэрагам чэшскіх фірм на паставку ў Беларусь у крэдыт збожжа на суму да 60 мільёнаў долараў ЗША. Аднак паколькі размова ідзе толькі пра фуражнае збожжа, спеціяльнага дазволу ўраду Чехіі не патрабуеца. Першы транш гэтага харчовага крэдыту на суму каля 20 мільёнаў долараў ЗША паступіў у Беларусь у студзені-лютым.

Юрый ПАЦЁМКИН, БелаПАН

Падвойная маральнасць

Адгалоскі

Студэнты факультета гісторыі і культуры Гродзенскага ўніверсітэта патрабуюць, каб лекцыі вяліся на роднай ім беларускай мове. Закон Рэспублікі Беларусь дае ім такіе права, бо гэта ж дзяржавная мова. Але закону, які дазваляе кожнаму вучыцца на яго роднай мове, недастаткова. Дэкан мае свой закон, нідзе папраўдзе не публікаваны, але абавязваючы ў мурах універсітэта: трэба вучыцца на мове братнай дзяржавы. Дэкан пільнуе, каб адхілу ад дзяржавай палітыкі не было. Маём тут прыклад, пашыраны ў постсавецкіх грамадствах, падвойной маральнасці. Мала таго, таякая мараль з'яўляецца нормай. Усе ўспрымаюць такую ситуацыю нармаль-

на. Дэкан невядома ці па сваёй ініцыятыве, ідзе далей. Вядзе даследаванне, каб знайсці правадыроў, якія парушаюць яго спакой нейкімі заявамі. Ён думае, што калі выкіне правадыроў з універсітэта, то ўжо ніхто не будзе дамагацца ўвядзення роднай мовы. Калі б дэкан быў фактычна гісторыкам, а не следчым на пасадзе дэканана, то ведаў бы, што ўсялякія рэвалюцыі наогул пачыналіся студэнцкімі дэмманстрацыямі на ўніверсітэтах. Так было ў сакавіку 1968 года ў Польшчы. Дык можа і лепш, што дэкан гісторычнага факультета мае падвойную маральнасць і не дазваляе вучыцца на роднай мове. Усё ж гэта першы крок да дэмакратыі.

Міхась КУПТЕЛЬ

Выданне „Драўляныя цэрквы Беласточчыны” (тэксты на польскай, беларускай і англійскай мовах) можна заказаць у яго аўтараў. Кошт кнігі — 39 зл. (у тым кошт перасылкі — 9 зл.). Заказы прымаюць:

Ewa i Andrzej Kęczyńscy, Park Pałacowy 3/4, 17-230 Białowieża
Тэл. (0-85) 681 28 80 (аўтаадказчык).

Шарэцкі аб заяве Лукашэнкі

11 красавіка г.г. Аляксандр Лукашэнка выступіў з яшчэ адной радаснай для Захаду заяўвай. Выступаючы ў Аўальнай зале перад дэпутатамі свайго кішэннага парламента сказаў, што адной з самых важных тэм пераговораў з Уладзімірам Пуціным, якія адбудуцца ў Мінску 16 красавіка г.г., будзе пытанне стварэння магутнай беларуска-расійскай ваенай групоўкі на граніцы з НАТО (значыць, з Польшчай), якая будзе налічваць 300 тысяч ваеных, узброеных навейшай тэхнікай.

Сямён Шарэцкі, старшыня Вярховага Савета Рэспублікі Беларусь XIII склікання, лічыць, што такім чынам Лукашэнка растаптала Канстытуцыю РБ, у адпаведнасці з якой Беларусь павінна быць прававой, дэмакратычнай і нейтральнай краінай, а таксама паграбаваў парадамі з боку АБСЕ, Савета Еўропы, іншых міжнародных арганізацый ды многіх правадыроў і парламентаў дэмакратычных дзяржав. Ажыццяўленне гэтай задумы мела бы фатальныя паслядоўнасці для Беларусі і ўсяго рэгіёна Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

У адмысловай заяве Сямён Шарэцкі піша:

„Для самой Беларусі гэта абазначае, што яе тэрыторыя будзе акупавана вялікай арміяй замежнай дзяржавы, паколькі ў самой рэспубліцы армія налічвае каля 80 тысяч чалавек. Значыць, будзе ўведзена больш за 200 тысяч расійскіх войск. І тут узікае першае пы-

танне: за чый кошт плануеца ўтрымаваць такая ваенна армада? Няўжо за кошт беларускага народа, які за час кіравання дыктатара і без таго даведзены да іншых?

Па-другое, узікае слушнае пытанне, што будзе ў такім выпадку з Рэспублікай Беларусь як дзяржавай? Ёю ўжо папраўдзе кіруе акупацыйная адміністрацыя, у якой ключавыя пасады належаць не беларусам, а толькі прыехаўшым з Расіі чыноўнікам, у большасці выпадкаў ваенным і работнікам спецслужб, якія праводзяць адкрыту русіфікацыю народа. А калі да гэтага на тэрыторыі Беларусі будзе ўведзена яшчэ 200-тысячна расійская армія, абыкрайнай незалежнасці і аб якім суверэнітэце пасля гэтага можна гаварыць? І якая доля чакае беларусаў?

Па-трэцяе, стварэнне шматлікай ваенай групоўкі на тэрыторыі Беларусі не толькі пастаўіць яе міралюбівы народ, на якіх ніхто не збіраецца нападаць, у залежнасці ад знешніх палітыкі замежнай дзяржавы, але і падвергне пагрозе незлічоных ахвяр у выпадку прамогі амбіцый у расійскай ваеншчыны. А што апошнія нельга выключыць, сведчыць аб гэтым вайна супраць чацвэнскага народа”.

На думку Сямёна Шарэцкага, Беларусь апынулася ў жорсткай ізаляцыі і ў склаўшайся сітуацыі Лукашэнка не бачыць іншага выхаду як у далейшым нагнітанні ваеннай істрыкі і мілітарызацыі краіны.

(в.л.)

Беларуская дэлегацыя ў Германіі

Беларуская дэлегацыя на чале з першым намеснікам міністра фінансаў Мікалаем Румасам знаходзіцца ў Франкфурце-на-Майне (Германія).

Асноўная мэта візіту, які праходзіў з 12 па 16 красавіка, — правядзенне перамоў з кансорцыумам нямецкіх банкаў па пытаннях рэструктурызацыі запазычанасці і пралангацыі выплат за крэдыты, атрыманыя па лініі АКА „Гермес”.

У 1999 годзе ў рамках гэтай нямецкай крэдытнай лініі ў рэспубліцы ўзгоднена або пачата фінансаванне

з дзённым знаходжаннем. Акрамя таго, установам і арганізацыям, якія ўтрымліваюцца за кошт сродкаў з рэспубліканскага бюджету, даручана кампенсаваць яшчэ частку кожнай выдзяляемай пущёўкі — 20 тысяч рублёў. А на аказанне дапамогі ў падрыхтоўцы дзіцячых аздараўленчых лагераў да летняга сезона са сродкаў дзяржавы на гэту ж суму. Аднак, якія плаціцца за крэдыты, падвергнены залежнасці ад поўнага выканання беларускім бокам абавязацельстваў па раней выдадзеных крэдытах.

Аляксей АРЭШКА, БелаПАН

490 тысяч дзяцей будуть аздараўляцца

За кошт сродкаў дзяржавы на гэту ж суму, установам і арганізацыям, якія ўтрымліваюцца за кошт сродкаў з рэспубліканскага бюджету, даручана кампенсаваць яшчэ частку кожнай выдзяляемай пущёўкі — 20 тысяч рублёў. А на аказанне дапамогі ў падрыхтоўцы дзіцячых аздараўленчых лагераў да летняга сезона са сродкаў дзяржавы на гэту ж суму. Аднак, якія плаціцца за крэдыты, падвергнены залежнасці ад поўнага выканання беларускім бокам абавязацельстваў па раней выдадзеных крэдытах.

Сяргей СНЕГІН, БелаПАН

Наш малы апакаліпсіс

[1 [«] працяг] мітэта ПАРП і калегіумаў Міністэрства ўнутраных спраў. Усе праекты нацыянальной палітыкі найбольш паспяхова рэалізаваліся сярод беларусаў і славакаў. На Беласточчыне вырасла ўжо другое пакаленне, свядомасць якога з'яўляецца прадуктам дакладна спланаванай палітыкі.

Сёння нават г.зв. „беларускія нацыяналісты”, калі нешта хочуць скажаць свайму грамадству, выкарыстоўваюць дзяля гэтага польскую мову, разлічваючы, што такім чынам зной-

дуць адрасата сваіх думак. Некаторыя з'яўляюць, што не форма, а толькі змест іх інтэлектуальнага прадукту вядзе да нацыянальнага збаўлення. Наш малы апакаліпсіс мае логіку вельмі падобную да тae апісанай Тадэвушам Канвіцкім. Малыя людзі, якія бачаць сябе ў выглядзе гігантаў, імкніцца вырваць з працападаючага свету нешта сабе. Як усе ім падобныя, робяць смяротную памылку, не заўажаючы, што без таго свету немагчымае іх існаванне.

Яўген МІРАНОВІЧ

Знаёміць з каітоўнасцямі Гайнаўкі

У будынку гарадскога магістрата ў лютым і сакавіку 2000 года адбыліся сустэречы членаў Таварыства сяброў Гайнаўкі, якое ў дзвеяностыя гады практична спыніла сваю дзейнасць. У час спаткання падсумавана была дзейнасць таварыства ў мінулым, выбраны былі новыя ўлады і намечаны напрамкі дзейнасці. Прадстаўнікі павятовых і гарадскіх улад ды жыхары прапанавалі таварыству садзейніцаць развіццю горада і рэгіёна.

І заснавальніцкі з'езд Таварыства сяброў Гайнаўкі праведзены быў у 1977 годзе, а яго заснавальнікам быў Аляксей Зін. У сямідзесятых і восьмідзесятых гады таварыствам ладзіліся мастацкія пленеры для жывапісцаў і скульптараў, праводзіліся гарадскія святкаванні, друкаваліся даведнікі аб горадзе і яго мінультым. Хаця ў 1991 годзе таварыства праўяло перарэгістрацыю (налічвала тады 138 членаў), то ў дзвеяностыя гады практична спыніла яно сваю дзейнасць. У час апошніх сустэреч паявіліся прапановы новых форм дзейнасці ў карысць горада і Гайнаўскага павета. Гайнаўне выкасаліся за развіццё мастацкай і музычнай дзейнасці, якія маглі б стаць візітнай картачкай горада. Мастакі пропанавалі адкрыць галерэю, у якой паказваліся б дасягненні жывапісцаў,

Аляксей МАРОЗ

Дапамогуць сялянам

У Бельскім павеце, як і ва ўсёй краіне, сельская гаспадарка пакутуе ад працяглага крызісу. З году ў год змяншаецца рэнтабельнасць вытворчасці. Сяляне ў штораз большай ступені скарыстоўваюць прадукцыю на свае патрэбы і менш прадаюць на рынок. У развіццё гаспадарак інвестуюць толькі нямногія.

У Бельскім павеце пераўтварэннямі ў сельской гаспадарцы зацікаўлены нешматлікія, галоўным чынам маладыя земляробы, якія не баяцца карыстацца банкаўскімі крэдытамі на пабудову гаспадарчых аб'ектаў ці куплю зямлі. Некаторыя сельгасвытворцы гуртуюцца ў г.зв. вытворчыя групы. Напрыклад, Каператыўнае маркетынгавае агенцтва „Інтэр-роль” састаўляюць многія індыві-

дуальныя земляробы і сельскагаспадарчыя кааператывы з Гайнаўкі, Бельска, Крывой і Орлі. Меншыя згуртаванні супрацоўнічаюць з Цэнтрам сельскагаспадарчай кансультатыўнай.

У сувязі са складаным становішчам у сельской гаспадарцы ў Бельскім старастве будзе створана пасада інспектара па справах сельской гаспадаркі. У сёлетнім бюджетце прадугледжаны адпаведныя сродкі на гэту мэту. Новапрызначанаму чыноўніку трэба будзе „інтэнсіфікація дзейніні з мэтай выпраўлення становішча”, а асноўная яго задача — „каардынацыя дзейніння, звязаных з распрацоўкай праграм развіцця і дапамогі сельской гаспадарцы і іх ажыццяўленнем”.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

Скупаваты бюджет

Бельскому стараству не хапае грошай на выкананне ўрадавых задач (ахова зданні, сацыяльная апека, фізічная культура, спорт і публічнае бяспека) і павятоўным чыноўнікам прыходзіцца карыстацца фінансамі, якія павінны быць прызначаны на ўласныя заданні. Такая сітуацыя пярэчыць прынцыпу самакіравання. 24 сакавіка Рада павета направіла звярот ураду і парламенту з заклікам неадкладна забяспечыць у дзяржбюджэце неабходныя сродкі для поўнага фінансавання ўрадавых задач, перададзеных для ажыццяўлення самаўрадам. У звароце бельскія самаўрадаўцы звяртаюць увагу на разыходжанні паміж аб'ёмам задач і фінансавымі сродкамі.

У расходах на ўласныя заданні для ас-

веты і выхавання адведзена 12 919 715 зл. II Агульнаадукацыйны ліцэй імя Браніслава Тарашкевіча (503 вучня і 29 настаўнікаў) атрымаў 920 769 зл., а I Агульнаадукацыйны ліцэй імя Тадэвуша Касцюшкі (590 вучня і 33 настаўнікі) — 1 027 420 зл. Найбольш дарагой школай аказаўся Комплекс спецыяльных школ (77 вучня і 18 настаўнікаў), які атрымаў 766 716 зл. У Бельску існуюць троі інэрнаты. Найбольш грошай атрымала міжшкольная бурса — 866 132 зл. Жывуць у ёй 283 вучні. Прадугледжваецца павелічэнне колькасці насельнікі бурсы да 320 чалавек у зімовы перыяд.

Выдаткі на асвету, паводле чыноўнікаў стараства, забяспечаны ў неабходным аб'ёме.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Адрамантуюць, але толькі свой

Управа Бельскага павета звернеца да Управы горада Бельска-Падляшскага ў справе неадплатнай перадачы ім на ўласнасць будынка Комплексу спецыяльных школ. Прычына: школу фінансава падтрымоўвае Бельскага стараства, але будынак належыць гарадскім уладам. А будынак патрабуе неадклад-

нага рамонту. У гэтыя справе перад павятоўнымі ўладамі хадайнічалі ўжо бацькі вучняў гэтай школы. Стараства адваяло ўжо гроши на распрацоўку тэхнічнай дакументацыі і правядзенне рамонту, але хоча рамантаваць будынак, калі стане іх уласнасцю.

(лч)

На чарзе Цісоўка

Ужо некалькі гадоў не ездзяць цягнікі ў Белавежу, пару тыдняў таму спыніўся пасажырскі рух з Беластока ў Зубкі, а на іншых маршрутах абымкоўваецца лік цягнікоў. Вядзе гэта не толькі да скарачэння месц працы, але і да цывілізацыйнай дэградацыі ўсходняй Беласточчыны. Супраць гэтаму выказаўся Беларускі саюз у адміністравай заяве, якая друкавалася ў „Ніве” № 12 ад 19 сакавіка 2000 г. Ніжэй друкуем адказ Дэпартамента чыгункі Міністэрства транспарту і марской гаспадаркі на гэту тэму.

* * *

* ступень пагашэння коштаў даходамі — 12,2%

* гадавы дэфіцыт складае — 3 494,6 тыс. зл.

Эканамічныя вынікі лініі Гайнаўка — Белавежа складваюцца наступным чынам:

* месячныя кошты рэалізацыі пасажырскіх перавозак — 13 500 зл.

* месячны даход ад продажу білетаў — 1 895 зл.

* ступень пагашэння коштаў даходамі — 14%

На лініі Гайнаўка — Белавежа ПКП фінансавала часовы аўтобусны транспарт, аднак па прычыне некарыснага пагашэння коштаў даходамі ад білетаў 15 жніўня 1999 г. транспарт гэты быў прыпынены.

Прыпыненне пасажырскіх перавозак на лініі Гайнаўка — Цісоўка прадугледжваецца ў II паўгоддзі 2000 года.

З мэтай паляпшэння рэнтабельнасці перавозак на адрэзку лініі Чаромха — Гайнаўка з 1 сакавіка г.г. аблежавана была перавозная прапанова на 2 цягнікі ў суткі. Далейшыя аблежаванні пасажырскіх перавозак на лініі Гайнаўка — Цісоўка прадугледжваюцца ў II паўгоддзі 2000 года.

Надта нізкія даходы ў парадкунні да коштаў транспартных паслуг і драматычнае фінансавае становішча прадпрыемства ПКП скіляюць да элімінавання нерэнтабельных аблешараў дзейнасці. Цяпер ПКП карыстаецца адзінай формай фінансавай падтрымкі пасажырскіх перавозак — датацыяй з дзяржаўнага бюджета з мэтай кампенсацыі страт, выкліканых абавязаваючымі законнымі льготамі.

Аблежкоўваючы аблежаванне пасажырскіх перавозак або іх поўнае прыпыненне, прадпрыемства ПКП кіруецца ніжэйназванымі крытэрыямі:

1. ступень пагашэння коштаў прыходамі ў перыядзе сама меней 6 месяцаў да падачы пропановы або прыпынені перавозак — ніжэй за 20%,

2. сутачны паток пасажыраў на лініі або адрэзку — у сярэднім ніжэй 25% у адносінах да 100% месц у вагонах, пры курсіраванні мінімум 4-х цягнікоў,

3. існаванне дарожнай інфраструктуры і грамадскага аўтобуснага транспорту (паралельных з чыгуначных ліній дарожнай сеткі і аўтамабільнага транспорту),

4. нізкая гандлёвая хуткасць на лініі або адрэзку — менш чым 30 км/гадз.

Эканамічныя вынікі адрэзка лініі Чаромха — Гайнаўка складваюцца наступным чынам:

* месячныя кошты рэалізацыі пасажырскіх перавозак — 280 980 зл.

* месячны даход ад продажу білетаў — 56 100 зл.

* ступень пагашэння коштаў даходамі — 16%

* гадавы дэфіцыт складае — 3,5 млн. зл.

Эканамічныя вынікі лініі Гайнаўка — Цісоўка складваюцца наступным чынам:

* месячныя кошты рэалізацыі пасажырскіх перавозак — 332 237 зл.

* месячны даход ад продажу білетаў — 40 600 зл.

У адпаведнасці з праектам закону аб камерцыялізацыі, рэструктурызацыі і прыватызацыі ПКП, шанц правильна-му функцыянаванню чыгуначных пасажырскіх перавозак можа стварыць рэгіяналізацыя лакальнага транспорту, якую трэба разумець як сканцэнтраванне поўнай планавай, арганізацыйнай і фінансавай адказнасці за пасажырскія перавозкі на тэрыторыі ваяводства ў адных руках на ўзорні рэгіён — самаўрадавага ваяводства (згодна прынцыпу „хто заказвае, той плаціць”).

Рэалізацыя гэтых перавозак будзе абліпрацаца на контрактах, заключаных паміж перавозчыкамі і мясцовымі ўладамі, якія будуть рашаць аб транспартных паслугах у рэгіёне. Прадпрыялтай для рэгіяналізацыі перавозак з'яўляецца магчымасць прымаць рашэнні найбліжэй месца рэалізацыі, што найхутчай давядзе да правільнага падзелу транспартных задач у адпаведнасці з сапраўднымі патрэбамі мясцовага грамадства і рацыяналізацыі коштаў.

Доля археолага

С. Дубінскі (злева) і А. Ляданскі падчас апрацоўкі матэрыялаў — пачатак 1930-х гадоў.

Пісьмовыя крыніцы асвятляюць гісторыю чалавечства, калі не лічыць яе міфалагічныя ўводзіны, прыблізна на працягу трох тысячагоддзяў. Да таго ж, найбольш ранняя весткі адлюстраўваныя ў іх абмежаваны Міжземнамор'ем, Паўднёвой Азіяй і Кітаем. Астатнія раёны айкумены з'яўляюцца на стронках пісьмовых крыніц даволі позна. Таму значная роля ў вывучэнні гісторыи чалавечства адводзіцца археалогіі, навуцы якая вывучае станаўленне чалавечства і гісторыю грамадства па матэрыяльных рэштках жыцця і дзеянісці людзей.

Сярод даследчыкаў старажытнасцей, значнае месца займаюць постацы Сяргея Дубінскага і Аляксандра Кавалені.

Сяргей Дубінскі нарадзіўся 13 (25) кастрычніка 1884 года ў В. Наройкі Бельскага павета Гродзенскай губерні ў сям'і святара. Бацька марыў бачыць сына святаром, таму і аддаў яго вучыцца спачатку ў царкоўна-прыходскім вучылішча, а потым у Віленскую духовную семінарію. Аднак таленавіта-

му хлопцу было недастаткова тых ведаў, што давала семінары і ў 1905 годзе ён пакідае яе і паступае на медыцынскі факультэт Юр'еўскага (Тартускага) універсітэта.

Рэвалюцыйны падзеі 1905 года не аблінулі С. Дубінскага. За ўдзел у дэмантрасці Сяргей быў арыштаваны і высланы да бацькоў у Сямітычи, дзе тады служыў ягоны бацька. Аднак ужо восенню 1906 года ён вяртаецца ва ўніверсітэт, але з-за рэзкага пагаршэння зроکу быў вымушаны перайсці з медыцынскага на гісторычна-філалагічны факультэт.

Узровень выкладання на факультэце не задавальняў яго і ў 1907 годзе Сяргей Дубінскі пераводзіцца ў Пецярбургскі універсітэт, які паспяхова скончыў у 1914 годзе.

З адкрыццем на факультэце археалагічнага семінара, С. Дубінскі становіцца адным з яго актыўных удзельнікаў і пазней, не без гонару сцвярджаў, што ён належыць да першага выпускса археолагаў універсітета. Ужо ў студэнцкія гады С. Дубінскі пачаў праводзіць

самастойныя археалагічныя даследаванні: так, знаходзячыся летам на канікулах у бацькоў, Сяргей праводзіў даследаванні курганных могільнікаў у Бельскім павеце.

Пасля заканчэння універсітета Сяргей Дубінскі працаўваў выкладчыкам гісторыі ў Вільні, а пасля эвакуацыі з Вільні ў 1915 г. выкладаў гісторыю, рускую мову і літаратуру ў г. Белябей Уфімскай губерні. Тут яго застаў каstryчнік 1917 года, які ён супстрэў натхнёна. Быў абраны старшынёй Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў г. Белябей, а на працягу 1920-1921 гг. быў членам уезднай камісіі па ліквідацыі непісьменнасці.

У 1921 годзе С. Дубінскага, як беларуса па нацыянальнасці, запрасілі на работу ў Беларусь, дзе на працягу 1921-1924 гг. яму давялося працаўца членам Цэнтральнай камісіі па ліквідацыі непісьменнасці — выкладаў грамада-знаўства і рускую мову. У 1924 годзе, пасля аднаўлення працы Таварыства гісторыі старожытнасцей, С. Дубінскі прыняў актыўны ўдзел у яго работе, што дало яму магчымасць займацца навуковай дзейнасцю. З арганізацыяй у 1925 г. Гісторыка-археалагічнай камісіі Інстытута беларускай культуры ён пераходзіць туды на працу: спачатку як член камісіі, а потым як аспірант і навуковы супрацоўнік сектара археалогіі Інстытута гісторыі АН БССР.

З 1925 года С. Дубінскі ўзнаўляе археалагічныя даследаванні. Ён удзельнічае ў даследаваннях першай адкрытай на тэрыторыі Беларусі палеалітычнай стаянкі каля в. Бердыж пад Чачэрскам, вядзе раскопкі цікавага помніка жалезнага веку — Банцарапскага гарадзішча, якое ўпершыню выявіла матэрыялы новай археалагічнай культуры VI-VIII ст.ст. — Банцарапскай. Ён даследуе ўмацаваныя паселішчы ў наваколіях Орши, курганныя могільнікі каля Заслаўя. Разам з А. Ляданскім даследуе дзядзінцы гарадоў у Віцебску, Слуцку, Чачэрску, курганы вакол Віцебска, Полацка, Мінска, Мазыра і Бабруйска. У 1927 г. ім была складзе-

на археалагічная карта Магілёўскай вобласці, якая, на вялікі жаль, не захавалася. У гэты ж час ён падрыхтаваў бібліографію па апісанні Мінска, але і яе таксама напаткаў лёс археалагічнай карты Магілёўшчыны.

Але галоўнай працай Сяргея Дубінскага па археалогіі Беларусі стала яго капітальная „Бібліографія па археалогіі Беларусі і сумежных краін”, выдадзеная ў 1933 г. У ёй сабраны звесткі пра ўсе працы, што мелі дачыненне да помнікаў археалогіі Беларусі (у межах таго часу) і сумежных з ёю раёнаў іншых краін; знайшлі сваё адлюстраванне звесткі сабраныя як з друкаваных крыніц, так і выкарыстаны матэрыялы архіваў Масквы і Ленінграда, асабістых навуковых картатэк даследчыкаў. Акрамя чиста археалагічнай інфармацыі ў бібліографію былі ўключаны работы па нумізматыцы, сферагістыцы, архітэктуры. У ёй сабраны матэрыял за перыяд з XVIII ст. па 1933 год і па сваёй паўноте нават сённяшняя бібліографічныя паказальнікі не дасягаюць яе ўзроўню.

Аднак жыццё не вывае гладкім. У 1929-1930 гг. на Беларусі пад сцягам барацьбы з нацдэмамі пачаўся пагром беларускай культуры і навукі. Пагром арышту навісла і над С. Дубінскім, якога абвінавацілі ў сувязях з нацыянал-дэмакратычнай партыяй. Ён быў звольнены з працы ў сектары археалогіі Інстытута гісторыі АН БССР і чатыры месяцы быў пад следствам пакуль не удалося абергернуць беспадстаўныя абвінавачанні і не вярнуцца на сваю пасаду ў Акадэмію. Аднак гэты арышту не застаўся не заўважаным. С. Дубінскому не давалі спакойна працаўца і ў канцы 1932 года ён быў вымушаны звольніцца і пераехаць на працу ў Ленінград у Дзяржаўную Акадэмію гісторыі матэрыяльнай культуры АН СССР. Тут працуячы на пасадзе старэйшага архіварыюса навуковага архіва, ён зрабіў вялікую працу па яго ўдакладненні, навуковы апрацоўцы і апісанні.

(заканчэнне будзе)

Андрэй МЯЦЕЛЬСКІ

Забароненые здымкі

Даброхна Кэндзэрская водзіць па выстаўцы.

Што такое цэнзура, бадай, нікому гаварыць не трэба. Але найлепш яе адчули на сваёй скуры журналісты. А што ўжо гаварыць пра журналістаў „Нівы”... Напісаць „не так” было вельмі лёгка, нават не збіраючыся пісаць „не так”. Памятаю, як мусіў наш былы рэдактар Георгій Валкавічкі, вялікі эрудыт і знаўца літаратуры, тлумачыцца перад криху адкуваним цэнзарам за мой тэкст, у якім я напісала „страшныя” слова, што ў сваёй творчасці Адам Міцкевіч выкарыстоўваў беларускі фальклор. Цэнзар мог усё: захачу — газета выйдзе, захачу — не выйдзе, казаў адзін з нашых „алекуноў”.

Амаль на самую гадавіну дзесяцігоддзя адмены цэнзуры, 31 сакавіка 2000 года, у беластоцкай ратушы была наладжана выстаўка „Забароненые здымкі”. На скромнай, быццам пажоўкай ад старас-

ци паперцы з пячаткай цэнзуры на дазвол Дзяржаўны музей у Беластоку і Польскае прэсавае агенцтва (ПАП) запрашалі на адкрыццё выстаўкі Даброхны Кэндзэрской з Польскага прэсавага агенцтва.

Беласток не быў першым горадам, дзе была паказана выстаўка. Найперш у Варшаўскай „Захэнце” яе агледзела каля 60 тысяч асоб. Пазней знаёмліся з ёю жыхары Фларэнцы і Рыма, Лейпцига і Мюнхена. Пасля презентацыі ў Беластоку выстаўка будзе дэмантравацца ў Лондане, на сусветным з'ездзе „Polonii”, а ў чэрвені — у Злучаных Штатах: у Чыкага, Вашынгтоне, Нью-Йорку, а, магчыма, і ў Лос-Анжэлесе.

Прысутная на адкрыцці выстаўкі яе аўтарка Даброхна Кэндзэрская рассказывае, як дайшло да гэтай выстаўкі. У мяне быў студэнт, які пісаў дыпломную працу, успамінае яна. Я яму запрапанавала тэму: „Цэнзура ў фатаграфіі”, а ён назбіраў, пазнаходзіў столькі здымкаў, што можна было на іх падставе выдаць кніжку. Але маёй прапанавай наконт кніжкі неяк нікто не зацікавіўся, і я вырашила зрабіць выстаўку.

Што не падабалася цэнзуры? Даброхна Кэндзэрская водзіць нас па выстаўцы і каментуе некаторыя здымкі. Не падабаліся пустыя паліцы ў крамах, разбітыя брук, разваленыя плот ля новай школы, п'яныя рабочыя на будове, Эдвард Герэк у размове з Адамам Ганушкевічам, Цыранкевіч і Гамулка ў размове з Ніксанам, стомлены Гамулка, не галасуючы „за” Цыранкевіч, папа рымскі з Геркам і Яблонскім, кардынал Ян Круль са Злучаных Штатаў і прымас Стэфан Вышынскі, на тоўст плюсавікай на адкрыцці касцёла ў Но-

вай Гуце, дзяўчаткі, што вяртаюцца з першай камуні, дэмантрасція на прыезд Ярузельскага, Валэнса, выходчыя з Арламова, сабака, што парадзе перед шарэнгай салдат, падзеі шэсцьдзесят восьмага года перад брамай Варшаўскага гарадзішча ўніверсітета, але перш за ўсё страйкі, страйкі і яшчэ раз страйкі...

Я думаю, няма патрэбы тлумачыць, што было прычынай таго, што здымак не быў прыняты да публікацыі. Відаць гэта голым вокам. Хаця кожны з іх меў іншыя падставы дзеля гэтага, дык усе яны былі заічаны, бадай, да „варожых” дзяянняў. Хаця здараюцца і здымкі, дзе прычыны таго, што былі яны адкінуты, не цалкам зразумелыя. Цэнзар, ён напэўна ўжо нечага дашкуаўся.

Дзякую Богу, што цэнзуры ўжо няма. Але... ці сапраўды гэта так? Ці не паявілася так званая „ціхая” цэнзура? Вось жа на днях у размове з Монікай Алейнік рэдактары Адам Міхнік („Выбарчая газета”) і Ежы Бачынскі („Палітыка”) уголосілі, што існуюць пэўныя націскі на галоўных рэдактараў, а Ян Лапушанскі, дэпутат Сейма (не камуніст, барані Божа, і нават не левы, а правы-найправіўшы) у праграме „Графіці”, якая ідзе па „Польсаце” (пасля паўтарыў тое ж у „Кропцы над і”, TVN), сцвердзіў, што калі НАТА бамбардзіравала Югаславію, дык у нашым тэлебачанні ўесь час паказвалі, якія „зверсты” учынялі сербы над албанцамі, а цяпер пра тое, што 300 тысяч сербаў былі проста выгнаны з дома, не было ў тэлебачанні ні слова. Відаць, нешта ў гэтым ёсць.

Ада ЧАЧУГА
Фота аўтара

Выстаўка жывапісу

Адкрыццё выстаўкі жывапісу Дыяны Астапюк-Янчук, якое адбылося 1 красавіка 2000 года ў банкетнай зале рэстарана „Белая ружа”, што знаходзіцца ў будынку Беларускага музея ў Гайнавіцы, было чарговым культурным мерапрыемствам, арганізаваным мецэнатамі беларускай культуры Ірэнай і Зэноб'юшам Галёнкамі. Раней у банкетнай зале наладжана была выстаўка жывапісу Аллега Кабзара з Бельска-Падляшскага, ткацкіх вырабаў з навакольных вёсак і некалькі выставак вучнёўскага мастацтва.

Мерапрыемства адкрыў бельскі мастак Аллег Кабзар, які пазнаёміў прысутных з мастачкай Дыяной Астапюк-Янчук і ахарактарызаў яе працы. На яго думку працы мастачкі выходзяць за рамкі непрафесійнага мастацтва і можна знайсці ў іх сімвалічныя элементы, звязаныя з жыццём чалавека

і яго духовасцю. Сама мастачка ад ліпеня мінулага года жыве ў Навасадах. Ёй вельмі падабаюцца прыпушчанская краявіды, прыгажосць лесу, зубры, рэчка Нарва і праваслаўныя цэрквы. Дыяна Астапюк-Янчук падрыхтавала на выстаўку 15 прац з пушчанскімі краявідамі. Апрача таго можна ўбачыць ранейшыя карціны, якія паўсталі ў перыяд яе знаходжання ў Зялёнай Гуры. Мастачка пачала яна дваццаць пяць гадоў таму, а свае працы паказвала на шматлікіх выстаўках у Польшчы і на адной у Афінах. У банкетнай зале экспанавалася каля шасцідзесяці карцін. Мастачка заявила, што малюе хутка і таму паказвае так многа прац.

Пасля афіцыйнага адкрыцця ўласнікі рэстарана „Белая ружа” частавалі прысутных фруктамі і сокамі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Мастакі Дыяна Астапюк-Янчук і Аллег Кабзар.

З нагоды юбілею

Адгалоскі

З вялікай прыемнасцю прачытаў я на літаратурна-мастакай старонцы („Ніва” № 14 ад 2 красавіка г.г.) успамін Міры Лукшы „Першы мой жывы паэт — Віктар Швед”. Карыстаючыся нагодай 75-гадовага юбілею паэта, вяртаюся памяцю да тых дзён, калі я пазнаёміўся з юбілярам і калі доля падкінула мне ў падарунку магчымасць супольнай працы з ім у БГКТ.

З Віктарам Шведам пазнаёміўся я ў красавіку 1959 года. Ён працеваў тады сакратаром Галоўнага праўлення БГКТ у Беластоку, а я стаў на працу як культурна-асветны інструктар у Гайнавіскім аддзеле Таварыства. З першых дзён мы пасябравалі. Наладжваў я аўтарскія сустрэчы з паэтам на Гайнавішчыне; напрыклад, у Навасадах (тых каля Гайнавікі), Кузаве, Пачатковай школе ці Чыгуначным цэнтры культуры „Калеяж” у Чаромсе.

Разам ставалі мы ў абарону навучання беларускай мовы ў Пачатковай

школе ў Чаромсе на бацькоўскім сходзе. А на аўтарскай сустрэчы ў кузавіцкім гуртку ЗМВ Віктар Швед падарыў мне калектыўны зборнік „Рунь” з чатырма ягонымі вершамі. Кніжочка па сённяшні дзень захоўваецца як талісман у маёй дамашній бібліятэцы. Гэта было ў канцы пяцідзесятых гадоў. З пачаткам шасцідзесятых я стаў працеваць у Ваяводскім праўленні кіно ў Беластоку. Кантакты ў нас з Віктарам Шведам крыху спыніліся, паколькі большую частку свайго часу праводзіў я ў камандзіроўках. Так і было ў пазнейшы час.

Неаднойчы я цікавіўся лёсам паэта ў рэдакцыі „Нівы”. Там і прыйшло нам сустрэцца ў мінульым годзе пасля мноўгіх гадоў расстання. На ўспаміны тады не хапіла нам часу, бо я спяшаўся на цягнік.

Сёння, хацелася б мне пажадаць свайму старэйшаму прыяцелю моцнага здароўя, шчасця ў сямейным жыцці і самых лепшых поспехаў у творчай працы.

Уладзімір СІДАРУК

Зінаіда ЛУКША-КАВАЛЕВІЧ
(Беласток)

Аснова

Ёсць пачатак жыцця і канец,
Былі працэзы, ёсць праўнукі.
Гэта добра, калі ёсць вянец
Жыцця твайго, не змарнаваны муки.

Ці варта быць?
Ці варта жыць?
Радзіцца і радзіць...
Вучыцца і вучыць...
Кахаць і пакутаваць...

Так, варта быць
І варта жыць,
каб крыж несці
і давесці

што мы кахалі
і давалі
колькі маглі
хочу паўміралі
на зямлі.

Каб вечна ў памяці жылі.

„Па-нашаму” ў Дзень тэатра

Сцэна са спектакля „Па-нашаму”. Злева — Дарота Нарушэвіч.

Фота Адама ДУДКІ

З урачыстым спакоем адбылося 6 27 сакавіка г.г. святкаванне Міжнароднага дня тэатра ў Беластоцкім тэатры імя А. Вянгеркі, калі б не варшаўская „Мантоўня” са сваім спектаклем „Па-нашаму”, які ўзбудзіла і рассмяшила публіку, але і прымусіла яе задумацца ўсур’ёз над сённяшнім днём.

Як сказаў Марцін Перхуць, адзін з акцёраў гэтага маладога тэатра, які да нядаўна працеваў пры Тэатры паўшэхнім у Варшаве і няраз выступаў у Беластоку, гэты спектакль высмеівае некаторыя стэрэатыпы, амерыканізм нашай культуры, паказвае нікчэмнасць наших людзей, якія праўдай і няправдай стараюцца зрабіць кар’еру ў сённяшнім свеце.

Рэч Паспалітая, якая імкнецца ўвайсці ў структуры Еўрапейскага Саюза, хацела б выслаць туды наша моцнае культурнае прадстаўніцтва, але за такія грошы, якія працягнуць вядомым акцёрам, яны туды еханць не збіраюцца. Дзяўчыну, што падавала шклянку вады шэфу ад культуры, неспадзявана назначаюць ўпайнаважаным па справах культурнага ўдзелу нашай краіны ў Еўрапейскім Саюзе. Гэта яна мае падабраць кандыдатаў, якія будуць прадстаўляць польскую культуру на міжна-

родным форуме. І ў выніку гэтага нашы дасягненні будуць паказваць прадстаўнікам Еўрапейскага Саюза дыскджакей, беспрацоўны акцёр, манекеншык і настаўнік фізічнага выхавання. Смеху будзе няма!

У спектаклі шмат музыкі, спеваў. Уздельнікі яго — вельмі музыкальныя маладыя людзі. І гэта ўсё разам з гумарам і іроніяй, презентаванымі ў спектаклі Альгерда Свяжэўскага „Па-нашаму”, абуровіла яго поспех у сабранай публікі.

Дадатковай атракцыяй спектакля (што, несумненна, прыцягнула значную частку гледачоў) з’яўляецца ўздел у ім актрысы Дароты Нарушэвіч, якай іграе ролю Бэаты ў папулярным серыяле „Клан”. Скромная і сімпатычная, яна ў жыцці выглядае значна меншай і шчуплейшай, чым у фільме. Яе і абступілі фаны і фанкі пасля спектакля. Найбольш цікавіла ўсіх, ці бацька яе сынка дасць яму сваю нырку. Дасць, дасць, супакоіла ўсіх Дарота Нарушэвіч, хаця не надта можна было ёй пра гэта гаварыць. А яшчэ скажу вам па сакрэту, дадала яна, што гэта не хлопец, а дзяўчынка. Яна завецца Дыяна. Гэта дачушка знаёмых рэжысёра.

Ада ЧАЧУГА

Мікалай ПАНФІЛЮК
(Дубічы-Царкоўны)

Віктару Шведу на юбілей

Віктар Швед — класік.
Я пішу як „парнасік”,
але ад сэрца, праўдзіва
і не ляніва.
Швед — наш аўтарытэт
і найлепшы паэт.
Піша ясна і зразумела
і вельмі ўмелая.
Піша для дзетак,
Яму дарагі наш падлетак.
Вершы Яго чудоўныя,
гарманічныя, пявлучыя, роўныя.
Гэта наш беластоцкі Купала,
і таму наша музя не прапала.
Ён і добы татка,
прымі ад нас паклон, братка:
няхай твая дачушка Наталья расце
і плён беларускі буйны нясе.

Аб прыгажунах

Прыгажуны не пытаюць: чаму?
Шукаюць новых салодкіх ідыштак,
Тыя ім ішчасце, радасць даюць,
Найсаладзейшыя робяцца жонкамі.

Галена ГУЛЬКО
(Беласток)

Пакаленні

Праляцелі хутка леты
Маёй маладосці,
Вельмі жаль мне іх.
Ні літасці, ні злосці.
Хоць цяжка жыць
Ужо ў старым веку,
Ніц ужо не зробіш,
Бедны чалавеку.
Гэта вельмі жаль,
Што хутка ляціць час.
Дзеткі наши выраслі
І пайшлі ад нас.
Вельмі цешаць нас
Наши таленавітыя ўнукі,
Што карыстаюць
З камп’ютэраў да навукі.
Яны ўжо нарыхтаваны
Да жыцця ў ХХІ веку,
Толькі мала яны знаюць
Аб старым чалавеку.

Цётка МАЛЬВІНА

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Трошкі так, трошкі не

Еду́чы на Сустрэ́чы „Зоркі” я думала, што тут будзе адна моладзь. Аказа́лася, што сюды прыехалі таксама дзеци. Наймалодшым хлопцам быў Аляксандар ВАЎРАНЮК.

— Колькі табе гадоў?

— Мне сем гадоў.

— Каторы ты раз на „Сустрэ́чах”?

— Я на „Сустрэ́чах” восьмы раз.

— Ты любиш прыезджаць на „Сустрэ́чы”?

— Трошкі так, а трошкі не, таму што калі я могу паехаць у цікавейшае месца, я не хачу ехаць на „Сустрэ́чы”.

— Што тыробіши на „Сустрэ́чах”?

— Гуляю, але часам не маю куды падзеца і не маю з кім гуляць. Наталька — мая сяброўка-аднагодка гаворыць на мяне „Гаргусь”.

— А ты, як яе называеш?

— Часам у школе, як яна з мяне смяеца, то я таксама прыдумваю смешныя мянушкі.

— Ты маеш у школе вельмі добрага сябра?

— Так, ён называецца Мацек, я з ім працую у групах і хаджу ў парах.

— Ты любіш хадзіць у школу?

— Троху так, троху не. Як кожны.

— Хто цябе вучыць беларускай мовы?

— Мяне вучыць Аліна Ваўранюк, мая мама. Яна добра вучыць і вучні яе вельмі любяць.

— Калі вучыць цябе твая мама, ты, пэўна, маеш добрыя вынікі ў навуцы?

— Так, я атрымоўваю адны заластыя медалі, але не ад мамы, а маёй выхавацелькі.

— Я бачу, што ты ўжко не хочаши са мною гаварыць?

— Трошкі так, трошкі не.

— У гэтym выпадку я дзякую за размову.

— Я таксама дзякую.

Гутарыла

Анэта ГАЛИМСКАЯ
„Без загалоўка”

Ліся, дожджык!

Ліся, ліся,
Дождж вясновы,
На сады і на дубровы,
На сцяжынкі і палеткі,
на бабуліныя кветкі.
Я праз лужыну скачу.
Змок мой чуб і нос.
Ліся, дожджык,
На мяне,
Каб хутчэй я рос!

Леанід ПРАНЧАК

Польска-беларуская крыжаванка № 17

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 13: Адвага, рамон, назоўнік, ласка, балт, ас. Рана, фазан, мост, воўк, ванна, банк.

Узнагароды — элегантныя папкі — выйграли: **Міхась Хмялеўскі** з Беластока, **Уршуля Ляўчук** з Гарадка, **Мажэна Ралецкая** і **Моніка Раманюк** з Кнарыд, **Анія Лапінская** з Нарвы, **Наталля Герасімюк** са Старога Беразова, **Малгажата Карнілюк** з Хітрай, **Печя Стэльмашук** з Беластока. Віншуем!

Pragnenie	Stan	Marek	▼	Zapach	▼
Rak	▼	▼			
►				Zamek	
Inkowie	►		Ar	book	
►				book	

Артыкулы

Квартала

Рэдакцыя „Зоркі” аб'яўляе конкурс на „Артыкулы квартала” за першы квартал г.г. Узве чытача прапануем допісы карэспандэнтаў, якія друкаваліся на нашых старонках ад 2 студзеня да 2 красавіка 2000 года.

З апублікаванага 71 артыкула вылучаем творы багатыя зместам і спелыя па форме.

Наши прапановы-назначэнні

1. „Свята Каляд”, нарыс, **Юліта Харытанюк**, „Ніва”, н-р 2.

2. „Лясунка”, апавяданне, **Анна Садоўская**, „Ніва”, н-р 2.

3. „Шчодры вечар — Гагатуха”, нарыс, **Бася Андраюк**, „Ніва”, н-р 3

4. „Другое слова”, фельетон, **Міхась Сцепанюк**, „Ніва”, н-р 7.

5. „Валянцінкі”, фельетон, **Мажэна Жменька**, „Ніва”, н-р 7.

7. „«Н.Р.М.» ці «Прымакі»”, фельетон, **Тамаш Суліма**, „Ніва”, н-р 8.

8. „Ці гэта чары”, фельетон, **Mira Заброцкая**, „Ніва”, н-р 10.

9. „Неба”, „Вясна”, вершы, **Андрэй Паўлючук**, „Ніва”, н-р 11.

10. „Жыву ўласным жыццём”, інтэрв'ю, **Анна Садоўская**, „Ніва”, н-р 11.

11. „Сустрэча ў Аўгустове”, інфармацыя, **Юстына Вышкоўская**, „Ніва”, н-р 12.

12. „Я заўсёды любіла кніжкі”, інтэрв'ю, **Паўліна Пашко**, **Бэата Мінко**, „Ніва”, н-р 13.

13. „Кароткая дарога жыцця”, рэпартаж, **Юстына Грыцюк**, „Ніва”, н-р 13.

14. „Анна Абрамюк — сучасная жанчына”, інтэрв'ю, **Агнешка Івацік і Бэата Тамчук**, „Ніва”, н-р 14.

15. „Майстар на ўсе руки”, фельетон, **Міхась Сцепанюк**, „Ніва”, н-р 14.

16. „Добра пабываць з вясёлымі людзьмі”, фельетон, **Патрыцыя Кос**, „Ніва”, н-р 14.

II. Задача чытача

Сярод прапаноў-назначэнняў трэба выбраць тры артыкулы. Адказы з прозвішчамі аўтараў і загалоўкамі артыкулаў просім даслаць у рэдакцыю да 15 мая 2000 года. Сярод удзельнікаў конкурсу разыграем узнагароды.

Узрост удзельнікаў конкурсу неабмежаваны.

III. Узнагароды пераможцам

Пераможцамі стануць аўтары, якія набяруць найбольшую колькасць галасоў чытачоў. Для іх „Зорка” падрыхтавала ўзнагароды. Дапускаецца таксама ініцыятыва прыватных асоб, якія могуць узнагародзіць сваіх любімых аўтараў.

Ларыса ГЕНІЮШ

Раніца

Ноч расплылася ля сініх азёр,
сонца з-за бору ўзыходзіць,
пчолка уключыла маленькі матор
і паляцела па мёдзік.

Птушкі, такі працавіты народ,
даўно ужо мошкай ловяць.

Села стракозанька на чарот,
крыльцамі гімнастыку робіць.
Качкі ныраюць на сіні азёр,
куры ў сяле кудахчуць,

жабы ўзноў набіваюць ракорд,
далей за ўсіх яны скачаюць!

Мыноцца дзеткі ў халоднай вадзе,
дымок з іхніх хаты цягнечца,
ужо на заводзе гудок гудзе:
раніца, раніца, раніца!

Конкурс „Наш клас”

Рэдакцыя „Зоркі” і Беларускі саюз у РП арганізуе конкурс „Наш клас” на найпрыгажайшую залу-кабинет беларускай мовы.

Інфармация пра конкурс

1. Конкурс „Наш клас” пачаўся з 1 сакавіка 2000 г. і будзе працягвацца да 1 кастрычніка 2000 г.

2. Конкурс датычыць пачатковых школ і гімназій, у якіх выкладаецца беларуская мова.

3. Мэта конкурсу — папулярызацыя беларускай і рэгіянальнай тэматыкі.

4. У канчатковай ацэнцы ёфекта будуць разглядацца:

- ангажаванасць вучняў, іх вынаходлівасць і арыгінальнасць,

- ангажаванасць настаўнікаў і валанцёраў,

- папулярызацыя ведаў пра рэгіён і Рэспубліку Беларусь, яе культуру,

- выхаваўчы аспект дзеяння,

- прамоцыя дзеянняў выканавцамі праекта (публіцыстычныя доўпісы ў „Зорку” пра чарговыя этапы дзеяння і асабістая ўражанні).

Узнагароды

Арганізаторы конкурсу, разам з устаноўленай Камісіяй, падрыхтавалі грашовыя ўзнагароды пераможцам.

Узнагароды для школ

I месца — 1 200 зл.

II месца — 1 000 зл.

III месца — 800 зл.

Узнагароды настаўнікам, якія вядуць праект

I месца — 800 зл.

II месца — 700 зл.

III месца — 500 зл.

Дадатковыя іфармацыі пра конкурс

Каб прыняць удзел у конкурсе, трэба даць заяўку ў рэдакцыю — па тэлефоне або ў пісьмовай форме. Удзельнікам не трэба пісаць праектаў. Яны могуць дасылаць у „Зорку” артыкулы пра сваю дзеяннасць. Допісы, дарэчы, стануть дадатковымі баламі ў ацэнцы праекта. У конкурсе могуць прыняць удзел таксама і тыя школы, якія ўжо даўно аформілі інтэр’ер кабінета беларускай мовы.

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Вяртанне на радзіму

Неўзабаве пасля перамогі над палачанамі жорсткі Уладзімір забіў свайго суперніка Яраполка і зрабіўся кіеўскім князем. Рагнеду ён пасяліў у вёсачцы каля Кіева і доўгімі месяцамі не пераведваў ні яе, ні малых дзяцей.

Рагнеда кожны дзень думала пра захопленую ворагамі родную зямлю. Яна ўспамінала, як гарэў Палацк, як плакалі жанчыны і дзеці, якіх гналі ў палон. Аднойчы, калі Уладзімір заснуў, яна ўзяла кінжал, каб адпомсціць за сваіх бацькоў і братоў. Але князь прачнуўся і пепрахапіў руку з кінжалам. Ён хацеў расправіцца з Рагнедай, аднак яе абараніў старэйшы сын Ізяслав, хоць яму і было ўсяго сем гадоў.

Багатыя людзі — баяры параділі князю адправіць Рагнеду з Ізяслав-

вам назад, на Бацькаўшчыну. Летапісцы запісалі, што для полацкай князёўны і яе сына загадам Уладзіміра пабудавалі горад Ізяславль. Цяпер ён называецца Заслаўе і знаходзіцца недалёка ад Мінска. Заслаўю, як і Палацку, болей за тысячу гадоў.

Там і прыйшло астатніе жыццё мужнай і непакорлівой Рагнеды. Праз гарадок цячэ маленькая ракула з цікавай назваю — Княгінка. Гэта памяць пра полацкую князёўну.

Пра незвычайнае жыццё Рагнеды напісана шмат вершаў, апавяданняў і нават кніжак. Беларускія мастакі намалявалі яе партрэты. У Палацку павінен з'явіцца помнік гэтай славутай дачцэ Беларусі.

(працяг будзе)

Што чакае нас...

Няма нікога разумнага, хто мог бы сказаць, што чакае нас у будучыні. Вядома, што „міленійны клоп” мінуў, але не да канца. Праўда, ён адносіўся да камп’ютэраў.

З надыхам кожнага Новага года людзі пераказваюць сабе добрыя, сардечныя, шчырыя пажаданні. Аднак у жыцці кожнага чалавека выходзіць па-рознаму. Найважнейшае — гэта здароўе! Як кажуць, „чалавек здароў ужо бяду збароў”.

Гора на Зямлі не бракавала ад пачатку свету. Калі паслушаем навінаў, дык можам сказаць, што Зямля стогне ад чалавечага гора і слёз, праходзяць па ёй войны, злачынствы, голод, землятрусы, катастрофы, эпідэміі ды хваробы, на якія яшчэ не пры-

думалі лякарстваў. Людзі ад гэтага ўсяго гінуць як муhi.

Што чакае нас? Ніхто не ведае. Якую будучыню прадкажа нам камета, якая мае з'явіцца ў ліпені 2000 года? Астрономы гавораць, што такая камета з'явілася 2000 годзе ў таму і прадвясціла Нараджэнне Хрыстова.

Пажылія жанчыны ў Старыне гавораць і вераць у тое, што 2000 год наканаваны на канец свету.

— Калі свет паўстаў, усе людзі былі анёламі, а цяпер на свеце чорт пануе, — кажуць яны. — А анёл плача, — дадаюць.

І мне таксама здаецца, што зараз у свеце найгорш добрым і сумленным людзям. А можа той зямны сумі жах раз'ясніць камета 2000 года?

Бася АНДРАЮК

Уражлівы бунтаўнік-рэаліст

Інтэрв’ю з Міхасём СЦЕПАНЮКОМ, прыстойным хлопцам, які 18 раз на Сустрэчах, а цяпер з'яўляецца рэдактарам нашай газеты.

Удзельнікі конкурсу „Артыкулы квартала” — на першым плане справа Міхась Сцепанюк.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

— Мы першы раз у ліцэі ў Бельску-Падляшскім. Гэта школа, на жаль, без беларускасці. Можа такая была за часоў нашых бацькоў. Цяпер, аднак, гэта толькі для аздобы. Настаўнікі, як настаўнікі — вучаньці і ставяць ацэнкі. У класе добрая атмасфера. 20 асоб з папярэдняй школы, таму ўсе знаёмыя і думаю, што сабою стомлены.

Якія ў цябе зацікаўленні апрача журналістыкі?

— Цікавіць мяне выключна беларуская музыка. „Н.Р.М.” — мой любімі гурт. Цікавіць мяне таксама гісторыя і этнографія нашых зямель.

Усе твае сябры ведаюць цябе як бунтаўніка, крытыка, а як твоя эмансіянальная сфера, які ідэал дзяўчыны?

— На самай справе, я ўражлівы чалавек, а паняцце ідэалу не існуе. Няма ідэальных асоб. Можа мая жонка будзе чалавекам-ідэалам для мяне, але гэта толькі для мяне.

Ці ты думаў пра сваю будучыню?

— Я хацеў бы закончыць маю школу і каб у ёй паявілася хаця трошкі беларускасці. Я хацеў бы быць толькі чалавекам і жыць.

Скажы шчыра, што думаеш пра сябе?

— Я адчуваю сябе эгаістам, маю шчасце — нарадзіўся беларусам у Польшчы. Я фанат „Н.Р.М.”, рэаліст і вялікі індывідуаліст.

Дзякую за размову.

Гутарыла
Юстына Грыцюк

Школьнікі з Кнaryd.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Сустрэча V „и” з В. Шведам

У сераду 15 сакавіка г.г. завітаў у наш клас беларускі паэт Віктар Швед. Расказаў ён пра сваё жыццё, пра тое, што нарадзіўся ў недалёкай вёсцы Мора. Там прыйшло яго дзяцінства, там узрос. Потым жыў у Варшаве, а сёння з'яўляецца ён жыхарам Беластоку. У яго малая дачушка Наталька. Гэта ёй прысвяціў паэт апошні зборнік вершаў п.з. „Верши Натальцы”.

Сустрэцца з паэтам — гэта значыць пачуць живое беларускае

слова. Віктар Швед чытаў нам свае вершы — даўнейшыя і новыя. Яны вельмі смешныя і самае цікавае, што датычаныя нас, дзяцей. Простае, шчырае слова, трохі жартайлівае, заўсёды нам, вучням, падабаеца.

Думаю, што такія сустрэчы патрэбныя і пажаданыя. Хто б з нас не хацеў, каб пра яго пісалі вершы. Здадзена, Наталька вельмі шчаслівая.

Марта ТРАШЧОТКА,
ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім

Блакітная рэспубліка

22. Проша размавяць па-польску

Са Свіра падаемся ў Барані, родную вёску Казіміра і Альбіна Стэповічаў. Мястца распаложана непада-

Касцёл у Клюнчанах.

лёк літоўскай мяжы. Праўда, у нас не было дазволу на праўыванне ў памежнай зоне. Ні прапіскі, патрэбнай пас-ля трох дзён пабыўкі ў Беларусі.

Наша хваляванне лагодзіў краявід гістарычнай Віленшчыны, насычаны ўзгоркамі, дрыгвяністымі лясамі і азёрамі. Паўз лясных дарог цягнуліся кіламетравыя пласты квітнеючага верасу. Натуральнасць эстэтыкі папаўняла драўляная забудова вёсак. Усюды ля хат сустракаліся тут лазні. Нейкімі прызабыткі, пясчанымі да-рогамі дабраліся мы ў Барані. Паба-

чыўшы першых людзей, давай рас-пытаць.

— З Польскі естэсце? — прывітала нас група субяднікаў. Папраўдзе ашарашила нас тут польская мова.

Каб не ўказальнікі з беларускім назовам вёскі, падумалі б, што перасеклі мяжу. Хутка аднак загадка выяснилася.

— Мы поляцы з Літвы, — патлумачыла нам маладзіца.

Беларуская мова, на якой мы распыталі пра сядзібу Стэповічаў, хаця і не надта спадабалася нашай субядніцы, давяла нас пад добры адрес. Мы патрапілі да суседзіў Казіміра Свяяка і старожылкі Яніны Ілюк. Бабуля аж ажыла ад добрых для яе ўспамінаў.

— Ксёндз малады быў. Такі прыгожы, слайны. Як я хацела руку яму цалаваць, дык ён не дазволіў.

— Мамусю, длячэго не размавялеце па-польску? — напомніла старечу згаданая маладзіца. Жанчына нават пакрыўдзілася на маці, што тая з прыезджымі па-просту размавяле.

Тым часам ва ўспамінах ёткі Яні ажывалі карціны міжваенна-га часу, калі ў Баранях аж гарэла ад беларускасці. Згарэла канкрэтна беларуская школа, якую грамадскім пачынам збудавалі вяскоўцы. У стадолах адбываліся пастаноўкі беларускіх спектакляў, якія спецыяльна аднавяскойцам пісаў ксёндз Казімір Свяяк. Дзейнічаў тут і ў наваколлі маладзёжны асветніцка-адраджэнскі „Хаўрус свяякоў”. Людзі не адставалі ад свайго, хаця і паліцыя безупынна цікала.

Зараз Барані прыналежаць Падольскаму саўгасу. Ётка Яні, якая пра-
вяла цыганскія дзеци, ніхто не прапанаваў, што паварожыць. А найгалоўнае: не чуваць было іх танцаў, спеваў...

Разам наведваем хату Стэповічаў. Зараз празывае ў ёй 88-гадовая Анэля Стэповіч, братавая ксяндза Казіміра. На стале рэлігійная літаратура на польскай мове і газета „Раніца”. Бабуля Анеля патраціла ўжо памяць. Са-мотна дажывае ў гістарычнай хатцы. Але нягледзячы на пажылы ўзрост і знямогу, разам з суседкай Яній з усёй душы хоча нас угасціць.

— Міленькія, пагасціце ў нас. На возера паедзем, закускі будуць, рыба будзе, водачкі вып'ем, — запра-

шалі ад душы. Толькі іхнія сэрцы ўспамін пра „Хаўрус свяякоў” напоўніў сілай. Маладыя глядзелі на нас абыякава, дарэчы, між сабой гутарылі па-руску.

Час аднак не дазваляў пагасціваць

у Баранях. Да таго ў нашай кампаніі паявіліся чарговыя ахвяры гастрономічных эксперыментуў. Найбольш расхварэлася аўтарка гэтых радкоў, дзеля якой безупынна трэба было спыняць машину. Ну і тая дэталь — што бадзянемся без дазволу ў памежнай зоне, паганяла.

Усё ж, рашылі мы наведаць яшчэ Клюнчаны і паглядзець гістарычны касцёл, дзе ксёндз Казімір звяртаўся да сваіх прыходжан на беларускай мове. Дзе знаходзіўся нахненне, каб гарэць у сваіх вершах за няшчасную Айчыну.

*Не пішу я для забавы,
Ні для бліхтру, ані славы,
Ні на смех табе, бязверца,—
Пішу я, бо плача сэру...*

Гэтак пісаў замест прадмовы ў зборніку „Мая ліра”. А сёня на-
ват сціплай табліцы не дачакаўся.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

у Літве, у Чэхіі (дзе дзякуючы ромскім медыям, якія пратэставалі супраць ламання праваў чалавека, была разабрана сцяна, аддзяляючая цыганоў ад іншых жыхароў у Усці над Лабай). Часопіс заўсёды дбаў таксама пра патрэбы мясцовых жыхароў, хоць бы былі гэта справы штодзённага быту, засту-
паўся, дзе толькі мог.

Сёня „Rrom p-o Drom” лічыцца адным з найважнейшых ромскіх часопі-
саў у Еўропе.

Рэдакцыя часопіса наладжвае ма-
стацкія выстаўкі, была арганізатарамі міжнароднай летній школы ў Супраслі і Аўгустове, узяла пад патранат адзінную ў нашым рэгіёне ромскую школу ў Сувалках, дзе вучыцца 30 дзяцей.

Ужо дзесяць гадоў Станіслаў Станке-
віч з'яўляецца віцэ-прэзідэнтам Су-
светнай рады ромаў. Ён шмат ездзіц
па свеце, даследуючы праблемы ромаў,
беручы ўдзел у розных міжнародных
канферэнцыях, сустракаючыся з важ-
нымі людзьмі.

Кажуць, што цыган цыгану крыўды не зробіць. У апошні час аднак чуваць, што ў некаторых кругах ромаў ідуць спрэчкі наконт іх караля, ёсць непара-
зуменні. Пэўна, усё гэта толькі таму,
што такая ў нас сёня тэнденцыя.

Ада ЧАЧУГА

Фота Збігнева ВОЗНЯКА

PS. Урачыстасці ў Беластоку з наго-
ды Міжнароднага дня ромаў маюць ад-
быцца ў чэрвені.

А. Ч.

Цыганскае свята

Былы прэм'ер Владзімеж Цімашэвіч сярод танцуючых ромаў на народным фэстывалі ў Нароўцы 19 мая 1996 года.

8 красавіка ўжо дваццаць дзесятага раз адзначаўся Міжнародны дзень цыганоў (сёня: ромаў). Галоўныя ўрачыстасці адбыліся ў Варшаве.

Здаецца, яшчэ зусім нядаўна (а мінула ўжо некалькі дзесяткаў гадоў) я ба-
чыла апошні ў сваім жыцці цыганскі табар, які ехаў праз мужаву вёску. Та-
кі каляровы, такі гаманлівы.

Табар спыніўся над ракой Нарвай, і калі наша бабка не далічылася потым дзвюх курачак, сказала па-філасофску: „Ну, бо дэ ж вони будут іх годовать — у кібітці?!.”

Маёй маленькой тады дачушцы было вельмі сумна, калі табар ад'ехаў: не было іх спейнага гоману, не шалясцелі каляровыя спадніцы, не бегалі мітуслі-

На сядзібе Стэповічаў з Янінай Ілюк (у хустцы).

цавала прыбіральшчыцай, атрымоўвае сем мільёнаў рублёў пенсіі (на той час дванаццаць долараў).

— Цяпер даходзіць ужо да абуха, — кажуць пра сённяшні час у Баранях.
— Добра, што хаця лісічкі абрадзілі, па 800 тысяч за кілаграм плацяць. А так то — бочкі арыштантаў! Толькі пры Брэжневе сяк-так жылося. Добра тыя зрабілі, што ў свет за шчасцем пaeхалі. Хаця і там бяды — бо ж мілы той куток, дзе рэзалі пупок!

Ётка Яні гаворыць з меладычным акцэнтам. „А мая ты дачушка”, „дзіцятка маё роднае” — прымаўляе ды называе нас гэтымі ласкавымі словамі.

Разам наведваем хату Стэповічаў. Зараз празывае ў ёй 88-гадовая Анэля Стэповіч, братавая ксяндза Казіміра. На стале рэлігійная літаратура на польскай мове і газета „Раніца”. Бабуля Анеля патраціла ўжо памяць. Са-мотна дажывае ў гістарычнай хатцы. Але нягледзячы на пажылы ўзрост і знямогу, разам з суседкай Яній з усёй душы хоча нас угасціць.

— Міленькія, пагасціце ў нас. На возера паедзем, закускі будуць, рыба будзе, водачкі вып'ем, — запра-

З гісторыі Дубіч-Царкоўных

(частка III)

У 1939 годзе ўспыхнула другая светная вайна; для Дубіч быў гэта цяжкі і горкі час. Калі восенню завіталі да нас савецкія вызваліцелі, царкоўная зямля была распарцэльявана сярод жыхароў вёскі. Быў гэта час бальшавіцкіх здзекаў над вернікамі. Мясцовы галыш, якога звалі Паўстанцам, навучаў хлапчукоў вайсковай муштры і падчас багаслужбы ў царкве яго атрад хадзіў укругавую вакол храма і спяваў дурныя антырэлігійныя частушки; у першыя дні вайны з саветамі ён загінуў ад бомбы, загінулі і яго дзецы. Бога нельга зневажаць!

У 1941 годзе, у першыя дні савецка-нямецкай вайны згарэла царква разам з парафіяльнымі будынкамі. Калі фронт перамясціўся на ўсход, а вёска Дубічы-Царкоўныя ляжала ў папялішчах (ацалела толькі 7 дамоў), у Бельску-Падляшкім быў куплены прасторны дом; паклапаціліся пра гэта духавенства і жыхары. Паставілі яго на месцы прыхадскога дома і стаіць ён там і сёння, толькі на многа большы, бо дабудавалі яшчэ адну палову.

У час вайны духоўную апеку выконвалі: у 1939-41 гг. а. Іаан Якубюк, у 1941-42 гг. а. Іаан Бандалоўскі і ў 1942-43 гг. а. Дзмітрый Дарашкевіч, які гаварыў палымяныя і часам дзіўныя пропаведзі. Напрыклад, гаварыў: „Никто не имеет права говорить о политике, кроме Риббентропа” (гітлераўская міністра замеж-

ных спраў). За гэтыя пропаведзі бачошка Дзмітрый пасля вайны меў вялікія непрыемнасці з новай уладай. Пасля яго ў нас служылі: у 1944-45 гг. а. Міхал Гудкоў і ў 1945-46 гг. а. Лукаш Яновіч.

У 1946 годзе прыбыў у Дубічы святар Антон Вішанка, які супольна з царкоўным старастам Іосіфам Дзмітруком прынялі заходы аб пабудове царквы; дагэтуль багаслужбы і паходы адбываліся ў прыхадскім доме. Быў выбраны камітэт, у склад якога ўвайшлі 36 асоб. Старшынёю стаў Павел Дзмітрук з Грабаўца, сакратаром Аляксей Герасімюк з Дубіч-Царкоўных (пасля ён быў начальнікам пошты ў нас), а скарбнікам мой сусед Іван Нікіцюк. У склад камітэта ўвайшла і Еўдакія Дзмітрук, галоўная пачынальніца розных акцый. Хадзілі па хатах, праслі на царкоўную ахвяру, збиралі, працавалі. Восенню 1947 года гатовы быў зруб новага храма. Спачатку ставіць царкву згадзіліся майстры з Чахоў-Арлянскіх і пачалі яе будаваць як нармальны дом і сцены сталі крывіцца: чым вышэй, tym больш — велічыня і вышыня зрабілі сваё. Прыйшлося вызываць інжынера-архітэктара з Гайнаўкі і той пачаў ставіць згодна з будаўнічымі нормамі, прымяняючы стаўпы-лонгты. У 1948 годзе куплілі бляху на пакрыццё і мазерыял на дошкі. Вясною 1949 года закончылі будову царквы і распачаліся багаслужбы. Вясною 1950 года а. Антон Вішанка быў пераведзены ў Ор-

лю, а яго месца заняў а. Іаан Блізнюк, які дагэтуль служыў у Вэрстоку, і гэта ён закончыў будову Пакроўскай царквы. Новая царква мела іншы стыль і выглядала аднае, што згарэла ў вайну. Царкву ашалявалі, памалявалі, зрабілі новы іканастас. 17 верасня 1954 года будова была поўнасцю закончана. 14 кастрычніка 1955 года, на Пакрову, царква быў высвячана мітрапалітам Макарыем.

Пасля вайны прыход налічваў 2 009 вернікаў, аднак у выніку рэпатрыяцыі, пераважна ў Савецкі Саюз, лік гэтых паменшаў да 1 681 асобы. У 1970 годзе ў парафіі было 212 дамоў і 1 194 вернікаў у вёсках Дубічы-Царкоўныя, Грабаўец, Тафілаўцы, Чахі-Арлянскія, Елянка і Рутка. Пад канец 70-х гадоў з дапамогай вернікаў адбыўся рамонт царквы, гаспадарчых і прыхадскіх будынкаў і парафіяльнага дома. Тады менавіта далі настаяцелю для дапамогі другога святара а. Васіля Андраюка, які ў 1979 годзе сам стаў настаяцелем. Яго змяніў а. Грыгорый Асташэўскі, а ў 1992-95 гадах а. Віталій Гаўрылюк; пры ім

Айцец Славамір Аўксесіюк. Вялікая пятніца 1999 г.

быў праведзены чарговы вялікі рамонт царквы і зменены іканастас. Ад лістапада 1995 г. парафіяй у Дубічах-Царкоўных кіруе айцец Славамір Аўксесіюк; ён правёў ваду на нашы могілкі і выканаў яшчэ шмат карысных прац. Ад 16 чэрвеня 1998 года ён выконвае царкоўныя абавязкі і ў парафіі Сакі. Дапамагае яму а. Марк Якімюк.

Мікалай Панфілюк

вырашылі пабудаваць капліцу ў гонар св. Мікалая ў пушчанскім гушчары, пры крыніцы рэчкі Луплянкі.

Цяпер капліца знаходзіцца ў вёсцы Бахуры, аддаленай на некалькі кілометраў ад першапачатковага яе месца-знаходжання. Паводле інвентара Ялоўскага стараства, у 1623 г. вёска Бахуры значыцца як урочышча Бахароўшчына. У XVIII ст. на месцы ўрочышча ўзнікла сяло Бахуры, якое налічвала 63 дымы. У дэканальным візіце ад 1780 г. значыцца, што вёска Бахуры належала Ялоўскаму прыходу.

Узрост значэння уніяцкага духавенства не дазваляў праваслаўным свободна развіваць сваё духове жыццё. З часам капліца таксама была забрана уніятамі. Толькі пасля 1839 г. капліца зноў стала праваслаўнай. Апекуном капліцы ў 1845-1905 гг. быў жыхар вёскі Ляўоневічы Мікалай Салавей (званы *Матусавым*). У 1905 г. капліца згарэла. Новым апекуном (да 1915 г.) святога месца стала жыхарка Бахуроў Марыя Варона. Дзякуючы яе ахвярнасці і падтрымцы ялоўскага настаяцеля капліца была адноўлена. Дрэва на адбудову прызначыў мясцовы ляснічы. Капліца, пакрытая гонтай, вылучалася багатым аснашчэннем, а ікона св. Мікалая вісела на ўсходній сцяне. Першое набажэнства ў адбудаванай капліцы мясцовы настаяцель адслужыў у 1909 г.

У час бежанства капліца заставалася без апекі, разбуравалася, толькі ікона

св. Мікалая вартавала святое месца і наваколле. Чарговым апекуном капліцы ў 1922-1938 гг. быў Мацвеі Буйко — ініцыятар правядзення генеральнага рамонту. Падчас пажару вёскі ў 1941 г. капліца згарэла. Аднаму з прыхаджан прынёсіўся св. Мікалай, які сказаў: *Чаму ты мяне не вынес?*

У 1948 г. вернікі на пажарышчы паставілі новую капліцу, заказалі ікону св. Мікалая на палатне. Чатырнаццаць ікон передала капліцы Крыжаўззвіжанская царква з Ялоўкі. У 1972 г. капліца атрымала новы, шыферны дах. Асвячэнне капліцы пасля рамонту адбылося 22 мая 1972 г., у дзень св. Мікалая. Чатыры гады пазней, 12 лістапада 1976 г. капліцу абакралі і апаганілі — 8 ікон украдлі, а астатнія скінулі на падлогу і патапталі.

Жыхары вёскі заказалі новыя іконы, у вонкі і дзвёры ўстаўлі краты. Ялоўская царква перадала тры іконы, у тым ліку *Тайну вячэру*. Сорак два гады, да 1980 г. капліцай апекаваўся Ян Буйко, а цяпер апеку нясе Ян Варона. Штогод урачыста адзначаецца тут дзень св. Мікалая Цудатворца — у маі і снежні, а напярэдадні Богаяўлення асвячаеца вада ў рэчцы Луплянцы.

Капліца ў Бахурах знаходзіцца ў святым месцы і на царкоўныя ўтрачыстасці, так як і ў мінулым, прыцягвае шмат вернікаў, хаця нашы вёскі становіцца менш люднымі.

(агс)

а паколькі быў гэта неспакойны паслявесны час, быў рэальны падставы баяцца за сваё жыццё. Перад вяселлем узброеныя людзі пабілі яго, а ад маладое забралі сукенкі, вэлюм, гарэлку і мясо.

Але Метак не перапалохаўся і павяячыўся ў царкве. Праўда, маладая быў ўзяты сукенцы, бо толькі такая ёй засталася. Не было таксама чым пача-

ставаць гасцей. З часам разжыліся, выгадавалі чацвёра дзяцей.

Некалькі гадоў таму Метак памёр. Ганна жыве ў вёсцы з наймалодшым сынам, які ад бацькоў пераняў гаспадарку. Жанчына вельмі часта ўспамінае вяселле ды крýдзе, што грабежнікі, якія пагражалі ім перад вяселлем, ходзіць цяпер у ветэранах.

Мікалай Лук'янюк

Ганна

Ганна жыла ў адной з падбелскіх вёсак. Калі пачалася II светная вайна і прыйшлі немцы, ёй было семнаццаць гадоў. Маладую дзяўчыну забралі на прымусовыя работы. Працавала ў маёнтку калі Гіжыцка. Пасля вызвалення Чырвонай Арміяй, вярнулася ў родную вёску.

У пушчы пры капліцы сталі пасяляцца людзі і ўзнікаць пасяленні. Засяленне Ялоўскай пушчы закончылася ў XVIII стагоддзі і ў яе выніку маем цяпер па дзве Тайніцы (Дольная і Горная) і Луплянкі (Стара і Новая).

Капліцай вернікі карысталіся дзесяткі гадоў, пакуль не згарэла. Здарылася гэта ў перыяд лацінізацыі царквы і, мабыць, таму праваслаўнія не атрымалі дазволу аднавіць капліцу. Тады людзі

Неўзабаве Ганна пазнаёмілася з Меткам з суседнай вёскі, палякам па нацыянальнасці, католікам. Паколькі Ганна ў бацькоў была адна, а гаспадарка ў іх была вялікая, Метак рашыўся пайсці ў прымакі. Сталі рыхтавацца да вяселля. Калі выявілася, што Метак будзе вянчаны ў царкве, успыхнуў скandal. Ягоныя адзінаверцы сталі яму пагражаць,

Прыходзілася начаваць у млыне

Арлянскі млын галоўным чынам працуе па патрэбы мясцовай пякарні.

Рыгор БОБЭР з Міклашоў млынаром працаўваў 30 гадоў. Сёння 87-гадовы пенсіянер расказвае пра млынарскую прафесію.

Першую млынарскую практику пачаў я ў 1933 г. у Саколах каля Высокага-Мазавецкага, — успамінае пенсінер. — Там аднаго млынара прызвалі на два гады ў войска і тады мой дзядзька з Беластока ўладкаваў мяне на яго месца. Пайшоў я пехатою 70 кіламетраў. Пасля двух гадоў трэба было пакінуць Саколы. Чарговыя чатыры гады працаўваў я на вадзяных млыніне ў Шчытатах-Дзенцілове. У пачатку II сусветнай вайны гэты млын быў разбураны. У Орлю трапіў я ў 1949 г. і працаўваў там у млыніне да адыходу на пенсію ў 1976 г.

Арлянскі млын да вайны быў уласнасцю Сярацкага. Недзе каля 1924 г. млын поўнасцю згарэў. Пасля аднаўлення млына прыйшоў эканамічны крызіс і Сярацкаму трэба было частку падоў прадаць яўрэям. У 1928 г. Сярацкі стаў войтам Арлянскай гміны, але надалей даглядаў працу на млыніне. У 1940 г. саветы млын нацыяналізавалі (Сярацкі раней уцёк з Орлі ў Сурож, баяўся ссылкі). Пры немцах млын працаўваў на патрэбы фронту. Немцы загадалі паздымамаць ва ўсіх млынах шаўковыя сіты, каб людзі не малолі многа збожжа на лепшую, пытлёвую, муку. Дазвалялася малоць толькі невялікія колькасці жыта. Млыном загадваў нямецкі камісар Сандэцкі. Калі праходзіў фронт, то млын стаяў.

Пасля вайны млын стаў уласнасцю Гміннага кааператыва (ГС). Да прыводу машын у рух пачалі выкарыстоўваць электрарухавікі. Усе навакольныя млыны падлягали тады Млынарскай управе ў Бельску-Падляшскім. Кароткі час, у шасцідзесятага гады, млыны падлягали грамадскім радам, а пасля зноў вярнуліся ў распараджэнне ГСаў. Цяпер некаторыя млыны сталі ўласнас-

цю ранейшых прыватных уладальнікаў.

— Каб стаць млынаром, трэба было здаць экзамены, — успамінае Рыгор Бобэр. — У 1951 г. закончыў я спецыяльныя курсы ў Аўгустове, а пасля завочна здабыў званне майстра. Яшчэ ў 1950-я гады на млын у Орлі прыязджалі сяляне нават з далёкіх вёскак, з-пад Кляшчэль і Гайнаўкі. Пару гадоў малолі мы па 5 тон збожжа на адну змену. Працевалі бесперапынна. Вельмі часта нас кантравівалі чыноўнікі, шукалі ці не мелем мы незаконна, без выдачы квітанцы. Калясыці, як быў вадзяны млын, прыходзілася чакаць пакуль падымеца ўзоровень вады і тады сяляне не раз начавалі ў млыніне. А сёння ў млыніне пуста, сяляне не ездзяць малоць збожжа, а муку купляюць у магазіне.

У Орлі ў снежні мінулага года ГС млын здаў у аренду. Працуе ён цяпер галоўным чынам на патрэбы мясцовай пякарні.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Цяпер муку купляюць у магазіне, — кажа Міхал Бобэр.

Недастатковая дапамога

У Бельскім павеце дзейнічае Камісія па справах інвалідства, якая мела афармляць справы калекіх людзей на месцы, а не адсылала іх у Беласток. Аднак не можа яна разгарнуць дзейнасці з-за нястачы фінансаў.

Камісія п.с. інвалідства пры Управе Бельскага павета за два месяцы працы разгледзела 160 прашэнняў ад жыхароў павета. Прыйгодаю, што ў 1999 г. інваліды Бельшчыны падалі ў Беласток 400

прашэнняў, дзе адна справа афармлялася ў сярэднім трох месяцаў. З гэтага ліку 75 спраў было вернутых на разгляд бельскай камісіі, большасць якіх вырашалася па волі прашальнікаў.

Ва ўсім Падляшскім ваяводстве такія камісіі паўсталі ў дзяўці паветах. Калі ваяводства не забяспечыць іх фінансамі, інвалідам зноў трэба будзе ездзіць у Беласток.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

Білі не раз

Успаміны Зінаіды АНІШЧУК, народжанай у 1926 годзе ў Гусаках.

На прымусовыя работы ў Германію солтыс вызначыў пяць хлопцаў і шэсць дзяўчат з нашай вёскі. У верасні 1942 года завезлі нас фурманкамі ў загароду ў бельскім арбайтсамце. За Арэхвічамі мы паўцякалі, але адзін стаў на нас крычаць, што за гэта немцы вёску спаляць, тады мы вярнуліся. У Бельску зрабілі нам медыцынскі агляд і трымалі каля тыдня. Ежу мелі ў торбачках, а пасля мама прыносіла. У поезд заганялі нас паліцаі з сабакамі; былі яны з нашых людзей, толькі ў гранатовым. Аднаму маці прынесла мёд, масла, саланіну, каб выпусціць, але ніхто не выпусціць.

Ехалі ў быдлячых вагонах. На лаўцы ў дзвярах немец сядзеў, але адна дзяўчына з Мулявіч праз галаву яму выскачыла. Поезд крыху пастаяў у Беластоку; там адной дзяўчыне валяр'янку прыносілі.

Завезлі нас у Раствэнбург (Кентышын), там у лазню загналі і нечым смярдзючым адказілі, каб немцам вошай і іншай заразы не навезлі. Мужчыны наглядалі каб добра памыліся. Пасля немка выбрала мяне і яшчэ адну дзяўчыну, а служанка павяла нас далей.

Да свіней там мяне адразу загналі, а я ж дагэтуль ніколі каля свіней не хадзіла. Пасля загадалі тачкаю гной у поле вывозіць, а тая тачка перакульвае мяне. Я сказала, што ў нас бабы тачкамі гною не возяць, то немка мяне па галаве, па твары! Больш я нічога не гаварыла, бо баялася. Палола, сена сушила, фуру клала... А дзіця то ўмее фуру класі! Кароў глядзела, варыць памагала, прыбірала. Не было

калі сесці — як у пяць уставала, то да восьмай, а летам то і яшчэ даўжэй на нагах была.

Пасля мяне забрала другая гаспадыня. Тая дзяўчына, што разам са мною была, засяжараля з палякам і першая гаспадыня забрала да сябе яе хлопца ўзамен за мяне. Тры гады там была, да канца вайны. Білі не раз.

Перад фронтам некаторыя немцы ўцяклі, а нам загадалі ўсё даглядаць. А як прыйшлі рускія, то я запісалася да палякаў, бо гаварылі, што хутчэй адпусцяць. Коньмі і санямі ехалі мы ў Голдап, а там рускія забралі ўсё ад нас, у тым ліку і мой чамаданчык з дакументамі. Калі б я той аўсвайс сёння мела, то і нейкая кампенсацыя была б...

Пасля ішлі пяшком на Сувалкі і праз Сухаволю ў Беласток. Перад Сухаволлю адзін рускі забраў адну сям'ю з Плютыч і прывёз дадому. Яны мяне зналі, то і забралі з сабою, бо я нічога не мела. У мяне крывавыя пухіры на нагах парабіліся, бо ў маіх дзеравяшках брызант зверху быў і снег прыстаўаў. А той шафёр п'яны быў і мы баяліся, што нас пазабівае.

Дома, калі я вярнулася, былі ўсе. Не пазналі мяне, бо я была інакш апранута. Мама хату бяліла, нічога не гаворыць.

— Мамо, — кажу, — чаму не адзывецца да мяне?

— Тады мама ўсё кінула і да мяне! І сталі ўсе з вёскі збягацца і распытваць: „А маіх не бачыла?“ А дзе каго ўбачыш!?

З вывезеных з Гусакоў на прымусовыя работы вярнуліся ўсе акрамя адной дзяўчыны; калі Кёнігсберг бамбілі, дзе яна была, то там аж вада чырвоная ад крыві была, і невядома, што з ёю сталаася...

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

Шкадавалі бедных сіром

Успаміны Еўдакіі АНІШЧУК, жыхаркі Гусакоў, народжанай у 1915 годзе ў дарозе ў бежанства.

Нарадзілася я ў Спасаўку ў лесе. А як заехалі ў бежанства, то людзі там мяне ад мамы забралі, памылі і апранулы. Вельмі прыемныя там людзі былі: міскамі і вэрцехамі нам есці прыносілі, а як мы ад'язжалі, то плакалі.

Тата яшчэ ў Расіі ад тыфу памёр. Як уміраў, гаварыў маме пра мяне:

— Глядзі, маці, доныку, каб не працала. Яна найменшая, яе крыўдзіць будуць.

Вярнуліся мы, мама і чацвёра дзяцей: два сыны і дзве дачкі, у Дэніску. Клуні і хлява не было, толькі хата саломаю крытая стаяла, а ў ёй немцы коней трымалі і там самі жылі. Адзін, бывала, на губным гармоніку іграў, а два іх танцавалі. Былі нары і тыя немцы на нарах спалі. А мы спалі на печы. Як немцы пасылку атрымлівалі, то дзяліліся з намі: кусок саланіны разрэжуць і найбольшаму з нас найбольшы кусочек дадуць, а мне, найменшай — найменшы кусочек. Была пасярод сяла кухня. Немец узяў маму за руку і вядро паказвае браць, каб набраць дзесяці есці. Мама мяне за руку павяла, а немец цэлае вядро супу наліў, яшчэ кусок мяса ўкінуў і кажа маме: „Ідзі і нясі дзесяці“.

Пасля на раенскім полі, дзе немец бручку пасадзіў, мама ту ю бручку капала і варыла. І бульбу перакопвала, дзе людзі выкапалі і перааралі, бо на яшчэ неперавораным не дазвалялі збіраць. Мама з сабою два мяшкі пшаніцы прывезла, то змелі ту ю пшаніцу і нам такую кашу з тae муки варыла. *І побіратіся (жабраваць) хадзіла ў Да-*

нілава, Петкі і Сурож; далей хадзіла, куды нашых за міласцінай менш прыходзіла — там спадзівалася больш атрымаць, бо бліжэй многа такіх, як і яна, хадзіла. Польскія людзі добра прымалі. Бульбы па дзве-три давалі, але ўсім! Шкадавалі бедных сіром і старых; цяпер то мо так і не было.

Мама пад поўнач вярталася, гаворыла:

— Дзеци, настаўляйце ручкі!

І хлеб з торбачкі нам давала, а як мама хлеба мела, то крошачкі давала. А як якай крошачка ўпадзе, то паднімем і пацалуем ту ю крошку. І пытала мама:

— Ці не біліс вы, дзеткі, ці не пакалечылі адно аднаго?

І навучала мама нас, каб нічога нікому не забіраць. І як развідняе, то зноў ішла побіратіся; і так два гады. Пасля мелі мы ўжо малако, бо кароўку да трэцяга цяляці трымалі. Мела мама аўстрыйскія чаравікі і як намернуща яны, то намуляе ногі і кроў у тых чаравіках была. А мы да дзесяці гадоў басанож па снезе бегалі, бо не было за што купіць нам абутку.

У Растанты аднойчы мама пайшла і там у аднаго гаспадара свае журны пазнала, новыя, на бардова маляваныя былі. Спытала гаспадара, адкуль іх узяў, а ён адказаў, што купіў. Але мама яшчэ і суседак пра тыя журны спытала, а яны адказалі, што прывёз аднекуль. І тады мама з жандарамі і солтысамі да яго, і аддаў тыя журны.

І я пазней за свінью хадзіла. І як таўканіцы мне дадуць, ой, якая добрая была!

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

Злосны як сабака

Ротвейлеры — найчасцей памяркоўныя і спакойныя сабакі. Гэта неадпаведнае выхаванне і недахоп дрэсіроўкі даводзіць у некаторых звароў да агрэсіі ў адносінах да людзеў і іншых сабак.

Правільна ведзены ротвейлер гэта добры і працавіты абарончы сабака. На сваю славу зарабляў сотнямі гадоў, калі абараняў ад бандытаў сваіх гаспадароў з вёскі Ротвейль, едуных на кірмаш прадаць быдла. Гаспадары так давяралі сваім памочнікам, што кашалькі з грашымі прывязвалі ім да ашайніка.

Сабака

не атакуе без прычыны.

Кусае тады, калі яго дражніць або ўваходзіць на тэрыторыю, давераную яму для абароны. Так здарылася ў Дрэшеве пад Варшавай, калі сямігадовы Кшысь вяртайся са школы напрасткі цераз падворак суседа, які пільнаваў ротвейлер. Сабака разарваў дзіця і пераламаў яму карак. Ці кожны сабака ёсьць з натуры забойцам?

Людзі трymаюць „злых” сабак і не ведаюць іхняе натуры, звычаяў і спосабаў выхавання ды дрэсіроўкі. Заатакаваныя не ведаюць, як абараніцца. Таму неабходна ўсім, і трymаючым сабак, і звычайнім прахожым, ведаць

мову сабачага цела.

Сабака, які глядзіць чалавеку проста ў очы, упэўнены ў сабе. Такі пагляд можа быць выявай сімпаты або... прадказаннем агрэсіі; тады да прыдзірлівага пагляду далучыцца, падобна як у людзеў, наморшчванне броваў. Калі сабака яшчэ стане ў позе імпануючай — падыме губы і пака-

жа зубы, паставіць вушы вертыкальна і накіруе іх наперад, высока падыме хвост, настабурчыць шэрсць і глуха завурчыць — няма жарту! Ён гатовы атакаваць! Як тады рэагаваць? Так, як зрабіў бы сабака, ніжэйшы рангам член сабачай гайні.

Не ўцякай!

Стой нерухома, не выконвай ніякіх рухаў рукамі — такая пакорлівая пастава палаходзіць злосць агрэсара.

Не ўсміхайся!

Твая, паводле цябе, сяброўская і прымірэнчая ўсмешка можа быць палічана сабакам за падобнае да ягонага агрэсіўнае вышчэрванне зубоў.

Найважнейшае — абсалютна **нельга глядзець сабаку ў очы**. Ён можа зразумець гэта як выклік: давай, пабачым, хто мацнейшы!?

Калі сабака, які стаяў у імпануючай паставе, зменіць вурчанне ў брэх — усё добра. Ён перастаў быць упэўнены ў сабе і прызывае на дапамогу „рэшту гайні”, значыць, свайго ўласніка (сабака сапраўды адважны і агрэсіўны ў час атакі ніколі не брэша). У гэтых час вашы нервовыя рухі ці ўцёкі могуць пагоршыць справу — сабака адчуе сябе верхам і зноў спрабуе напасці.

Надыход уласніка сабакі — яшчэ не ратунак. Сабака можа палічыць, што вось надышла дапамога, і зноў можна атакаваць. Толькі тады, калі саба-

ку затрымае гаспадар, можам спакойна адышці.

Не ўваходзь між грызуных сабак.

Сабака на прагулцы абараняе сваю тэрыторыю ад іншых сабак, кідаеца на іх, каб даказаць, хто тут пан. Шмат гаспадароў сабак робіць такую памылку: калі ўбачаць іншага сабаку, свайго гвалтоўна прытрымліваюць на павадку. Гэта правакуе сабаку. Ён думае, што трэба зараз абараніць сваю „гайню”, і адчувае непасрэдны контакт з панам, які таксама „гатовы” атакаваць, напярэд нервова павадок. У сітуацыі, якая пагражае бітвой двух сабак, найлепш, каб абодва ўласнікі хутка і рашуча адышлі ў супрацьлеглыя бакі і пазвалі сваіх падапечных. Калі яшчэ не дайшло да непасрэднага контакту „зубы ў зубы”, кожны сабака павінен пабегчы за сваёй „гайнёй”.

Як адклікаць сабаку? Найлепш адбегчы некалькі дзесяткаў метраў, прынесці і, пляскаючы па сцягне, пазваліць яго па клічцы. Сабака не мае добра гзроку, і калі гаспадар будзе стаяць нерухома, можа яго... не пазнаць! Але сабачае вока рэзка папраўляе вострасць, калі бачыць рух. Калі важдак „гайні” хутка аддаляецца ці прысядае (робіцца меншым), сабака лічыць, што ён ужо вельмі далёка і трэба чым хутчэй апынуцца побач яго. Рух рукі і голас дапамагае яму лакалізаваць гаспадара.

Калі не ўдасца пазбегчы бою сабакі і яны счэпяцца адзін з адным, могуць, занятые бітвой, пакусаць нават і гаспадароў. Ёсьць лепшы спосаб іх разагнаць, чым штуршкі нагамі ў ваюючыя раз'юшаны клуб. Трэба схапіць сабаку за заднія ногі і раптоўна падняць іх уверх. Сабака, страціўшы грунт пад лапамі, дасца адвалачыцца ад праціўніка.

Стань „важаком гайні”. Сабака ад маленства павінен знаць месца ў іе-

пархі „гайні” — сям’і. Трэба вучыць яго разумна, не выклікаючы ў ім страху і агрэсіі. Трэба ведаць, што сабака ўсё жыццё будзе стараца заняць месца важака. Таму неабходна ўесь час і паслядоўна даказаць яму, хто тут пан. Рыхтуй ежу ў яго прысутнасці, але пакуль яму яе дасі, спажый сваю. Калі ўваходзіш у дом ці на ўсходы, мусіш быць першы перад сабакам. Забава, асабліва з шчаніком, не можа быць спробай сіл, у якой ён выигрывае — сабаку нельга вырваць з твае рукі анучку і падзверці яе ў шматкі...

Хатні сабака павінен мець месца, дзе можа спаць. І павінен класціся толькі там. Але большасць сабак выбірае сабе месца. Так можа паводзіць сябе толькі адзінка, якая стаіць высока ў іерархіі гайні, значыць, вышэй за ўсіх у хаце. Гаспадар можа, у такім выпадку... сам легчы на яго пасцель, каб даказаць, што гэта ён выбірае. Паводле сабачых прынцыпаў, гэта важак можа легчы туды, дзе мае ахвоту.

Трэба навучыць сабаку ад малога, што ты маеш права на хвіліну адняць яму костку, і не можа ён вурчаць. Уласнік сабакі павінен зразумець, што сабака, хоць ён ёсьць член сям’і і сябра, ацэнівае ўсё са свайго сабачага розуму і звычаю. Таму павінен глянуць на сям’ю... „з сабачага пагляду”. Таму варта набыць кнігу Джона Фішэра „Okiem psa”, лемантар кожнага ўласніка сабакі, з якога можна навучыцца, як выхаваць гэтае драпежнае стварэнне з моцным стадным інтынктам, якому гайню замяніла чалавечая сям’я.

Лукаш БАРАВІЦКІ

PS. Асобы, больш зацікаўленыя выхаваннем абарончых сабак, могуць звязніцца за парадай да Расімы Шавыравай (кантакт у рэдакцыі).

Гайнаўскія дзюдаісты

8 і 9 красавіка ў Гайнаўцы прайшоў акруговы адбор да Чэмпіянату Польшчы кадэтаў і кадэтак. Значных поспехаў дабіліся мясцовыя дзюдаісты са спартыўнага клуба „Пушча”.

Сярод кадэтак вагою да 40 кілаграмаў трэцяе месца заняла Эдыта Данілюк, у катэгорыі да 48 кг на гэтым жа месцы апынулася Анна Белявец, а ў катэгорыі да 57 кг — Кацярына Карбоўская.

У групе юніёрак у разрадзе да 38 кг першое месца заваявала Бэата Карнілюк, а ў катэгорыі да 44 кг — Кацярына Габрышук.

Сярод юніёраў найлепшымі аказаліся: у вазе да 26 кг — Мацей Васілюк, да 29 кг — Енджэй Кравіранда, да 34 кг — Каміль Гераман, 42 кг — Міхал Зенюк і 46 кг — Марцін Далэнга.

Сярод кадэтак гайнаўянне Міхал Жак, Матэуш Сірак і Павел Руткоўскі ў катэгорыі да 38 кг занялі адпаведна першое, другое і трэцяе месцы. У катэгорыі да 42 кг Караль Казак заняў другое месца, а Марк Пліс — трэцяе. У вазе да 50 кг Рафал Сасноўскі апынуўся на трэцім месцы, а ў катэгорыі 55 кг Якуб Астапчук быў другі. Апякуеща ім трэнэр Якуб Астапчук.

(гай)

Жарт на татуры

Натура ўчыняе сюрпризы. У мінульты годзе, напрыклад, я ў палове чэрвеня грыбы ў лесе збіраў. Зараз, у красавіку, калі буслы прыляцелі і дрэвы пачалі распускацца, трэба было... санкі выцягваць на дарогу.

У сераду, 5 красавіка, сіноўкі па тэлебачанні прадвяшчаюць снег з дажджом на Мазурах і Падляшшы. Я гэта му нічукъ не здзівіўся, так амаль штогод бывае, падумай сабе.

Рэчаіснасць аднак аказалася больш сур'ёзнай. На другі дзень, у чацвер з самай раніцы, ліло быццам з вядра. Ад 11⁰⁰ сыпнула снегам. Пачалася сапраўдная мяцеліца, якой усю зіму не бачыў. Пасля некалькіх гадзін дарагі былі так засыпаны снегам, што веласіпедам нельга было праехаць. Аўтамабілі з цяжкасцю праціваліся праз сумёты. Наступіў перапынак

у пастаўцы электрычнага току на гайнаўскай лініі.

Пад вечар вецер сціх і спынілася мяцеліца. Унахы гмінная дарожная служба расчышчала экскаватарамі дарогі.

У пятніцу цяжка было міні дабрацца на чыгуначную станцыю ў Чаромсе. На расчышчанай дарозе была галалёдзіца, што карак можна было скрутіць. У цягніку знаёмы мне сказаў, што гурбы расчышчанага снегу ад вёскі Чаромхі на станцыю дасягалі паўметра вышыні. А калі Рыгораўца, адлеглыя ад Чаромхі за 20 км, снегу амаль не было відаць. У Страблі яго зусім не бачылася. А ў Беластоку сустрэла мяне цудоўнае сонечнае веснавое надвор’е. Аж верыць не хацелася, што я зранку корпаўся на панадворку ў гурбах снегу.

Ці ж гэта не жарт на татуры?

Уладзімір СІДАРУК

Страх нават глянуць уніз, бо, думаю, зваліся я.

Я мяркую, што будзе кепска. Прорва — гэта ж, здаецца, нейкая небяспека.

А пасля прысніўся мне другі сон. Быццам у мяне выпаў зуб. Зуб белы, без крыва, здаецца, зусім цэлы, не пашкоджаны. Чаму ён выпаў? — думаю я. Ён жа мне нават не балеў. Тады я падумаў, што можа не варта яго выкідаць, бо таі добраи зуб. Я ўзяў яго і палажыў у кі-

шэн: мо яшчэ ўдасца яго ўставіць... І што ты думаеш, Астроне?

АНДРУШКА

Андрушка! Твае сны (як першы, так і другі) сапраўдны прадвяшчаюць нешта нядобрае. Пра прорву ты, братка, добра сказаў: небяспека! Глянь жа: ты ж мог у яе ўваліцца, а хто з тae прорвы жывы вылезе?! Але ты спакойна ляжаў над гэтай прорвай і не зваліўся, а навокал было зелена, раслі дрэвы і кустарнікі. Тая зелень гаворыць за тое, што ты павінен

менец надзею на добрае вырашэнне тваіх спраў. Зелень — колер надзеі.

Што датычыцца другога сну, дык ён мог бы абазначаць страту некага блізкага табе (але не па крываі) чалавека. Але, здаецца, смерці тут не будзе, бо ты той зуб узяў і схаваў у кішэні, думаючы, што ён яшчэ можа табе прыгадзіцца. Можна меркаваць, што некага з тваіх сваякоў ці сяброў прааперыруюць. І нічога страшнага не здарыцца.

АСТРОН

ВЕР — НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Мяне непакоіць адзін мой сон, які даволі часта паўтараецца. А кажуць жа, што калі сон паўтараецца, дык споўніцца амаль нічога.

Ізноў сніцца мне, што я на ўлонні прыроды. Навокал усё зелена, дрэвы растуць і кусты, а я зноўку ляжу над нейкай прорвай. Баюся я, сон мой нядобры.

Дарагі Астроне! Мяне непакоіць адзін мой сон, які даволі часта паўтараецца. А кажуць жа, што калі сон паўтараецца, дык споўніцца амаль нічога.

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Бялосток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>

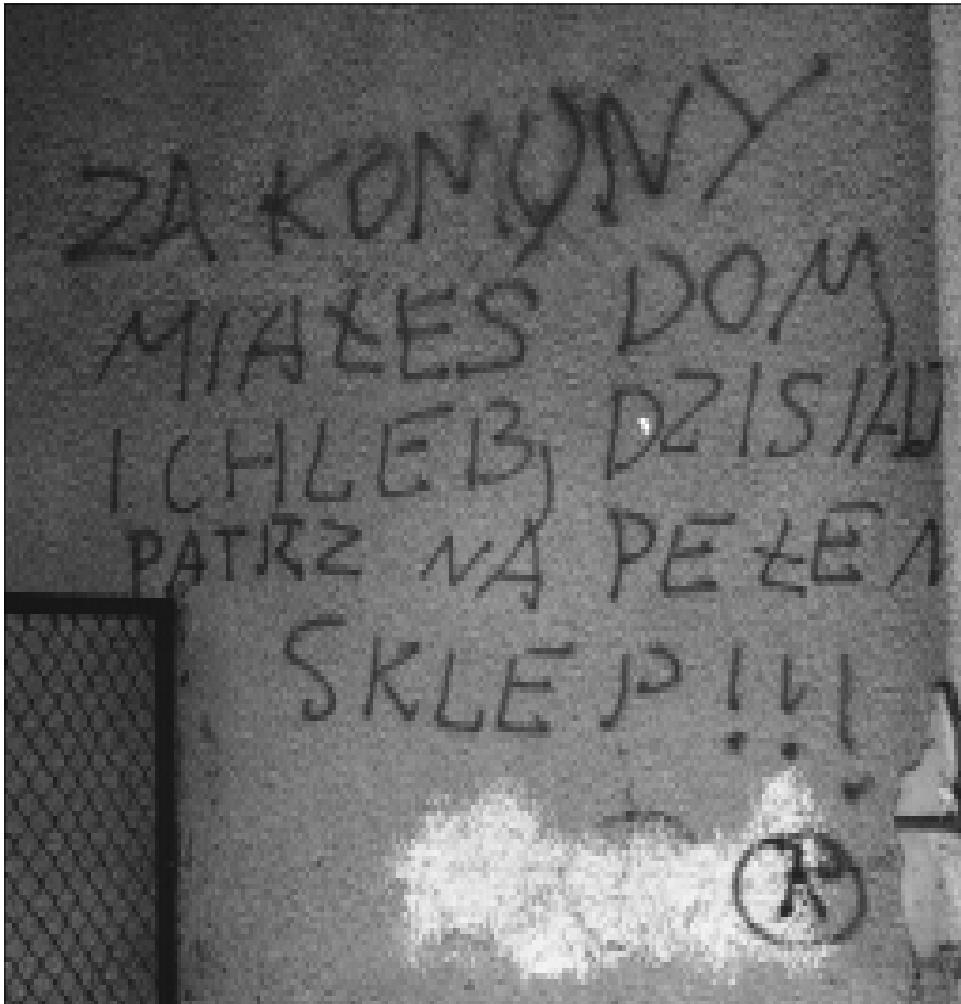
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

</div

Ніўка

Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Куды віруем?

У сон

А хто там ідзе, а хто там ідзе
У агромністай с-д грамадзе?
— Шушкевіч.

А што ён нясе на плячах худых,
А што ён узніяў на руках сухіх?
— Кры́ду сваю.

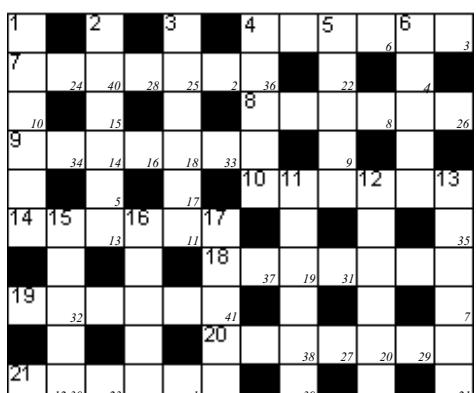
А куды ён нясе гэту кры́ду ўсю,
А каму ён нясе напаказ сваю?
— Свету вольнаму.

А хто ж яго гэта — які кат і закон —
У лёху узніяў на дарожны сон?
— Лука-гора.

А чаго захацеў ён, стымул які —
Век пражыў у турме, сляпы і глухі?
— Прэзідэнтам звания.

Сідар МАКАЦЁР

Кры́жаванка

таецца за адзін раз, 3. настойка на палыне, 4. венскі танец, 5. акруглая частка нагі ад калена да ступні, 6. прахаладжалъны напой з міндалевага малака з цукрам, 11. горад у Гане, 12. новы паслядоўнік рэлігіі, 13. выбуховае рэчыва, 15. імя дзяўчыны, якую гадавала матуля, калі зязюля кукавала ў зялёным лесе, 16. адступленне ад афіцыйных царкоўных догмаў, 17. паўднёвае пладавое дрэва, блізкае да слівы.

(Ш)

Гарызантальна: 4. узвышша з крыніцамі Дзвіны, Дняпра і Волгі, 7. Ва-ска Нуньес дэ, іспанскі канкістадор, які 25 верасня 1513 года першы выйшаў на Ціхі акіян (1475-1517), 8. народ, які складае асноўнае насельніцтва Латвіі (мн. лік), 9. сельскагаспадарчая прылада тыпу матыкі ў Сярэдняй Азіі, 10. нацыянальны бог тамілаў, заступнік іх мовы і літаратуры, 14. рэактыўны снарад, 18. вострые бульбы паясніцы, 19. парнакапытнае жывотнае сямейства свіней, пражываючае ў Паўднёвой і Цэнтральнай Амерыцы, 20. элементарная частка рэчыва, 21. горад на Смаленшчыне.

Вертыкальна: 1. усходні прыгарад Аляксандрыі, каля якога адмірал Нельсан перамог у 1798 годзе французскі флот, 2. колькасць вадкасці, якая глы-

Сымон-атлет

Пачаў Сымон хадзіць у Athletic Club. Па-нашаму, у такое месца, дзе мужыкі накачваюць мышцы, а бабы скідваюць тлушч. Казаў Сымон, каб той тлушч, што тыя кабеты з сябе выціскаюць, выліць у ванну, бо дзе ж знойдзеш адпаведны посуд, то тых ваннаў пасля месяца было б з дзесяць! А людзей туды сотні ходзіць — і старых, і маладых, і худых як трэскі, і самавітых як бегемоты! На некаторых глядзіш і думаеш, чаго туды пайшоў: і скура, і фігура, і ўсё на сваім месцы, а практыкуеца. Каб паглядзець на чалавечыя пакуты і я рашыў пабачыць тое дабравольнае ўдручванне ўласнага цела сучасных мучанікаў. Упацеласць не ад плуга ды вілаў з гноем, а ад трэнажораў ды скокаў у руты дыска.

Але, пакуль я сабраўся, пазваніў мене аднойчы Сымон ды кажа: „Давай свята Савецкай Арміі адсвяткуем, паўспамінаем”. Але, кажа, у яго хаце няма як, бо ўнук з дзецярнёй прыехаў. А мая, кажу, Агата, такое свята не лічыць нагодай да ўслыўляння, дык пагоніць ветэранаў мятлою. Ну, дык давай сустрэнемся ў бары „Allo Allo”, Алесь Максімюк яго надта ж захвальвае. Ну, добра. І кормяць, кажа Сымон, таксама нармальна пад тое піўцо. Я, кажа, пазбываўся ўжо піўнага жывоціка, дык куфаль бурштынавага напою не пашкодзіць. Трэба ж мець хоць крыху прыемнасці з таго жыцця, так ці не?

Сказаў Агате, што іду ў ваяводскую бібліятэку, званую цяпер *Ksёнжніцай* падляшскай, ды перад „чырвоным” касцёлам павярніў у другі бок (не скажу, куды, каб не палічылі гэта дармовай рэкламай піўнухі!). Заходжу ў бар, а тут Сымона яшчэ няма. Ой, не люблю я такога — сам я пунктуальны як швейцарскі гадзіннік і цаню час знаёмых!.. Але тут раптам чую Сымонкаў голас: „Вандалку, я тутака! Ну, гоньдзека... Куды ты глядзіш? Аслеп, ці што??!”

А дзе ж той Сымон падзеўся? У хо-

ванкі стары задумаў гуляць са мною, сур’ённым чалавекам? Я кінуў туды-сюды вокам, аж бачу: сядзіць нешта такое, што быццам бы змахвае на Сымона, але ці то ён? Голос бы ягоны... Саскочыў мой сябра са столка, узніўся на ўесь рост... Ну, ён, але бы той снегавік навесну стапіўся! Паўчалавека! Упадзіна ў месцы жывата, твар малюпасенькі, нейкі паморшчаны, а тыя вочы, раней добрыя, пачівія, якія, даруйце, нагадвалі вочкамілага падсвінка, глядзяць на мяне неяк пакутліва, закапаныя ў аконленыя маршчыкамі вачніцы... Божа мой, што то з ім парабілася!

— А дзе ж твае накачаныя мышцы, дзе твой культурысцкі торс, які меў у атлетычным клубе сабе мадэляваць!
— я усклікнуў так, што афіцыянтка спалохана забразгала шклянкамі на падносце.

— О, маю крыху гэтага! — скінуў пінжак Сымон і, заціснуўшы кулак, сагніў руку і выпучыў плячук. — Праўда, пацвярдзелі?

Ага, я намацаў вакол костак крыху мяса. Як на худым пеўніку. Дзе ж тыя Сымонавы магутныя плячыскі...

— Упадабаў я адну гладкую дзяўчынку, — уздыхнуў Сымон і памачыў губы ў куфлі. — Яна — на аэробіку, дый і я. Яна скідае тлушчык, на тых трэнажорах і я. І, як думаеш, у каго поспехі быў? З мяне зляталі кілаграмы як ліске з дрэў восенню, а з яе — ані крышку. Яна, упраляя, глядзячы на мяне, гадзінамі качалася з тэхнікай — і нічога. Ды з мяне ўжо хопіць. Мо ведаеш якога добрага пластычнага хірурга?

— Яшчэ якісь табе навінкі захацелася? На старасці?!

— Ой, ведаеш, надта ж тая скура мне ў розных месцах павісла... Паправіць трэба эстэтыку. Эх, мая Маня і прытуліца да мяне не хоча, кажа, толькі паўчалавека ў ложку мае, і прыдушиць можа ноччу...

Вандал АРЛЯНСКІ

Жывуць нашы

Пятніца, 14 красавіка, гадзіна 5¹⁷. Рушае поезд з Беластоку ў Седльцы. У памежным купэ пажылая пара вядзе гутарку. Асаблівасці гаворкі размоўцаў сведчаць, што гарадскую мову авалодалі яны ў пераспелым узросце. Ён:

— Як пердзіш, то жывеш, — паraphraze вядомае выказванне Дэкарта *Cogito, ergo sum* (Думаю, значыць жыву).

I b'zdięk. Жыве герой!

Поезд мінае размалываныя графіці муры беластоцкай турмы. Ён:

— Тэ стражнікі повінны пошчэляць тэ цо малюё. Чэго онэ там седзо?

Пад Клеасінам. Яна:

— Я з Насцё огруд садзіла.

Лясок за Беластокам. Ён:

— Тэ бялэ квяткі у нас называе скороздра. А у вас?

Маўчанне ў адказ. Зноў ён:

— Skorozdra. Cwiety. Już i łoteć kwitnie.

І зноў фізіялагічны прарыў. Стопрацэнтны мужчына не мае тae далікатнасці ў пальцах, каб нашчуціць пульс, а неяк жа трэба ўпэўніцца, што яшчэ жыве! Поезд выязджае з лесу. Яна:

— Już posiel i kukurudze. Kukurudza rosni e nich.

І па хвіліне зноў яна:

— Nie wiem co oni posiel.

І знічка дамскай паэтычнай метафоры:

— O, zaёńčki! Полецелі бо поцёк ідзе!

Мадам назірала за фаунай далей:

— Lіс рыжы, такі чарны побек!

Ён:

— A можэ бажант?

— Nie, lis. Ja w zoo widziała.

Хвіліна маўчання. Яна перасядзе да супрацьлеглага акна. Мабыць, на гэты раз зноў нейкі *cichacz* быў. Ён:

— Кто под'едзе, чы на пешо?

— Можэ.

— Ja i na nogach moge. Dwa kilometry od stacjі...

І зноў салют са стрававальнага дула. Ад невыноснасці трэба перамясціца ў бяспечнае месца...

У Страблі злазяць абое. Дама валачэ клункі ў напрамку патэнцыяльнай стаянкі транспарту. Джэнтльмен памядзведжкаму клыпае за ёю. Паварочвающы направа, знікае з поля зроку.

Поезд хвіліну стаіць. Рушае, даяздае да пераезда. І зноў у полі зроку яны. Сядзяць на возе. Конная фурманка бярэ кірунак на Плютычы. Да Плютыч — акурат два кіламетры.

Наши люди!

І прыганаўся мне, што ў нашых шэрых звлінах тлее ідэя помніка ўсім нашым героям, у іх ліку пзўна і тым, гатовым страліць у любым напрамку з любога дула.

Калі б была тады пятніца не 14-га, а 13-га — калі б фатальны дзень — то мо поезд той з жывым і як жа змястоўным рэзервуарам біяхімікатаў зваліўся з рэек, так як калісь каля вуліцы Палескай у Беластоку. І тады і помнік паявіўся б неадкладна, і імша з аркестрам... А так, 14-га, што атрымалася?

Пышык!

(ав)